

DUCHOVNÍ CVIČENÍ

ZVYKY CENOBITŮ A LÉKY NA OSM
ZÁKLADNÍCH NEŘESTÍ

VYPRÁVĚNÍ O ZÁZRACÍCH – DIALOGUS
MIRACULORUM

ZE ŽIVOTA SVATÉHO FRANTIŠKA
Z ASSISI

P. ZDENĚK RAFAEL BUDIL OFM*Cap*

ZVYKY CENOBITŮ A LÉKY NA OSM ZÁKLADNÍCH NEŘESTÍ

JAN CASSIANUS 360 – 435

Cenobité: (z řeckého κοινος [koinos] - "společný" a βίος [bios] - "život"), někdy též označení jako koinobité - označení mnišského způsobu života, kdy mniši - zachovávající řeholi a pod vedením představeného - žili ve společné, uzavřené komunitě, ve společném domě koinobion). Za prvního organizátora tohoto způsobu života je považován mnich Pachomius (+346).

Svatý Jan Kassián (*Iohannes Cassianus* 360-435) výrazně ovlivnil podobu západního mnišství. Narodil se v provincii Scythia minor (jižně od ústí Dunaje) a mládí prožil v klášteře u Betléma a mezi egyptskými mnichy. Kolem roku 400 přišel do Konstantinopole a stal se žákem sv. Jana Zlatoústého, od něhož přijal jáhenské svěcení. Po svržení sv. Jana Zlatoústého, které se událo roku 403, byl poslán do Říma, aby vylíčil papeži proběhlé události. V Římě byl také pravděpodobně vysvěcen na kněze. V roce 415 založil v Marseille dva kláštery, které také vedl. Sepsal duchovní ponaučení pro mnichy. Zemřel v klášteře sv. Viktora v Marseille.

POUČNÉ PŘÍBĚHY PRO KOMOŘÍHO LAUSA - HISTORIA LAUSICA

PALLADIOS 364 – 431

Historia Lausiaca: příběhy egyptských mnichů sepsané biskupem Palladiem z Helenopole (asi 364—430), žákem slavného egyptského mnicha Euagria/Evagria z Pontu, pro konstantinopolského dvořana jménem Lausus. Palladios se jako mladík vydal podobně jako Jan Cassianus/Kassián do Egypta, aby poznal proslulé mnichy, jejichž životní styl a učení formulované v poučných výrocích (apofthegmata) byly přitažlivé radikalitou v následování Krista. Euagrios patřil do intelektuálního okruhu Euagria/Evagria z Pontu a také svatého Jana Zlatoústého. Jeho vzpomínky na významné postavy egyptských pouštních otců jsou cenným svědectvím přímého účastníka zlaté éry starověkého mnišství.

Palladios: Palladios se narodil asi roku 365 v Galacii. Roku 388 přišel do Egypta a žil tam do roku 400 jako mnich. Byl tehdy žákem Evagria Pontika. Stal se v té době (okolo r. 400) biskupem v Helenopoli v Bithýnii; zemřel před rokem 432. Je autorem díla Historia Lausiaca, sbírky příběhů ze života mnichů, charakteristických velkou zbožností vylíčených postav. Přítel Jana Zlatoústého byl obžalován na tzv. dubové synodě roku 402 až 403. Asi roku 408, tedy rok po Janově smrti, napsal jeho Apologii ve formě dialogu mezi východním biskupem a římským diákonem Theodorem. Palladios je ztotožňován s nejmenovaným biskupem z Východu. Pod jménem Palladios se traduje též spis O národech Indie a o bráhmanech.

VYPRÁVĚNÍ O ZÁZRACÍCH – DIALOGUS MIRACULORUM

CAESARIUS Z HEISTERBACHU 1180 - 1240

Caesarius z Heisterbachu: cisterciácký mnich porýnského kláštera v Heisterbachu je jedním ze zakladatelů exempla jako samostatného žánru. Sbírkou má formu rozhovoru mezi mnichem a novicem. V něm hrají hlavní roli příběhy, ale i výklady o významu věrouky, nejružnější vidění, spojená s všudypřítomným průvodcem ďáblem. Významné místo náleží posílám na cestě člověka, především Panně Marii a svátosti eucharistie. Skvěle zachycen život středověku, hospodářské, sociální, náboženské i kulturní dění. Z Caesaria čerpali také Georges Duby, Jean-Claude Schmitt a Aron Gurevič. Soubor byl u nás znám už ve středověku.

I. O DUCHU NESTŘÍDMOSTI V JÍDLE - GASTRIMARGII

1. Boj proti osmi základním neřestem

Zaprvé boj proti nestřídmosti v jídle, gastrimargii (to se vykládá jako žádostivost hrdla); zadruhé proti smilstvu; zatřetí proti filargyrii (to se překládá jako lakomství nebo – přesněji – láska k penězům); začtvrté proti hněvu; zapáté proti smutku; zašesté proti akédii (to je úzkost a omrzelost srdce); zasedmé proti kenodoxii (to znamená proti prázdné nebo marné slávě); a zaosmé proti pýše.

2. Že příčiny neřestí nikdo nezná, ačkoliv se nacházejí v každém z nás; k tomu, abychom je ukázali, potřebujeme Boží pomoc

Nejdříve vyzkoumáme velmi skrytou a temnou přirozenost těch neřestí, pak vyložíme jejich příčiny a za třetí navrhneme jejich léčbu a léky k jejich potlačení.

Zmíněné vášně škodí každému z nás a u každého se najdou, uzurpují si vládu a tyranii v našem smrtelném těle.

3. Starý a podivuhodný výrok blaženého abba Antónia o různých ctnostech

Existuje starý a podivuhodný výrok blaženého Antónia, že mnich, který začal žít v cenobiu, který už získal schopnost rozlišování, je schopen být stálý v úsudku – nesmí vyžadovat od jednoho člověka, jakkoliv vznešeného, všechny druhy ctností.

Jeden je přece ozdoben květy vědění, jiný je silněji vybaven ve způsobu rozlišování, jiný je ukotven vahou trpělivosti, jiný vyniká ctností pokory, jiný zdrženlivosti, jiný je okrášlen půvabem prostoty, jeden velkodušností, druhý milosrdenstvím, tenhle bděním, další mlčenlivostí a tamten předčí ostatní usilovnou snahou.

Mnich toužící sbírat různé druhy duchovního medu proto musí stejně jako nejchytřejší včela sbírat tu kterou ctnost u těch, kteří ji mají ve vyšší míře, a ukládat ji v nádobě svého nitra. Nemá zkoumat, čeho má člověk méně, ale hledět, jakou ctnost ten člověk má, a usilovně ji sbírat. Jestliže totiž chceme získat všechny ctnosti od jednoho člověka, stěží najdeme – anebo vůbec ne – příklady vhodné k napodobování. Ačkoli Krista zatím nevidíme učiněného *vším ve všem*, přece ho můžeme nacházet ve všech, a to takhle po částech. O Kristu se totiž říká: *On byl pro nás od Boha učiněn moudrostí, spravedlností, svatostí a vykoupením.*

Dokud se tedy v jednom nachází moudrost, v jiném spravedlnost, v jiném svatost, v jiném vlídnost, v jiném čistota, v jiném pokora – Kristus je nyní rozdělen po částech v jednotlivých svatých. Sejdou-li se se však všichni v jednotě víry a ctnosti – projeví se jako *dokonalý člověk* v harmonii i rozmanitosti jednotlivých údů.

4. O tom, že není možné, aby všichni zachovávali jednotné pravidlo pro posty

Co se týče způsobu postů, může se stěží zachovávat jednotné pravidlo, neboť všechna těla nemají stejnou sílu. Proto jsme přijali tradiční definici: *Doba k jídlu, způsob a kvalita stravy se sice různí podle tělesné síly, věku a pohlaví, přesto však existuje pro všechny jedno pravidlo: pravidlo tělesného omezování, které vychází ze zdrženlivosti mysli a ctnosti ducha.*

Ostří srdce se totiž otupuje nejen samotnou kvalitou pokrmů, ale i jejich množstvím. A přesytí-li množství zároveň tělo a mysl – zažihá se hříšný a ohnivý žár neřestí.

5. Že se mysl nepřipravuje o střízlivost jen vínem

Mysl přidružená vahou pokrmů ztrácí schopnost být řízena kormidlem rozlišování. Nejen opilost vínem připravuje mysl o střízlivost – také přemíra pokrmu jí připraví malátnost a váhavost, olupuje ji o veškerou kontemplaci integrity a čistoty (viz hříšná Sodoma).

Tělesná slabost není na překážku čistotě srdce, jen se musejí pokrmy požívat tak, jak to žádá křehkost, a ne žádostivost. Žádnému stavu není odepřena ctnost střídmosti.

6. Že pro dosažení cíle – dokonalé zdrženlivosti – je zapotřebí jíst

Apóstol Pavel říká: *A nepečujte o tělo v jeho žádostech.* Nezakazuje tedy jakoukoliv péči o tělo, ale nevyloučil nutnou starost o život. To první proto, abychom vyhověním tělu neklesli k hříšnému zaměstnání žádostmi, a to druhé, aby snad tělo, zničené naší vinou, nebylo neschopné se věnovat duchovním a nezbytným úkolům.

Dokonalost zdrženlivosti je totiž zapotřebí hledat nejenom v časovém rozvrhu jídel a v jejich kvalitě, ale především v soudu svědomí. Každý si má uložit tolik zdrženlivosti, kolik vyžaduje bitva s jeho vlastním tělem.

7. Že k uchování čistoty mysli a těla nemůže stačit zdržovat se jídla

K zachování integrity mysli i těla nestačí jenom zdržovat se jídla – musí to být spojeno s ostatními ctnostmi duše. Nejprve je zapotřebí se naučit pokoře, a to ctností poslušnosti, vyčerpaností z práce a fyzickou únavou. Vytrhnout jakoukoliv touhu po vlastnění peněz, nestačí je nemít, to vyvolá i nouze. Musí být zničena hněvivá zuřivost, překonána sklíčenost smutkem, je nutné odmítat touhu po prázdné slávě. Zášlapána musí být pyšná arogance; nestálé a nevázané toulky mysli samé je potřeba držet na uzdě ustavičným pamatováním na Boha. Nestálé srdce musíme znovu přivádět ke kontemplaci – tolikrát, kolikrát by se nenápadný nepřítel, pokoušející se odvést mysl od tohoto pohledu, vkradl do jeho zákoutí.

8. Že tělesné žádostivosti lze uhasit, jen když se zároveň vykoření všechny neřestí

Je totiž nemožné, aby byly podněty našeho těla uhašeny dříve, než budou zlikvidovány uhlíky ostatních základních neřestí. Kdo nedokáže udržet na uzdě žádostivé touhy vlastního hrdla, nebude totiž nikdy moci zvládnout palčivé popichování žádostivosti. Podle dokonalosti této ctnosti se rozlišuje čistota vnitřního člověka.

Nikdy bys totiž nevěřil, že je se silnějšími nepřáteli schopen bojovat někdo, jehož porážky v lehčím souboji se slabšími a malými bys byl svědkem.

Neboť všechny ctnosti mají tutéž podstatu, ačkoliv by se zdálo, že je jich mnoho druhů, pro které máme množství jmen. I zlato je jedné podstaty, ačkoliv se zdá, že je rozděleno do mnoha různých šperků podle nadání a vůle zlatníků. Proto ten, o kom se ukáže, že ztroskotal v některé z ctností – nemůže mít žádnou z nich dokonale.

Vždyť jak je možné věřit, že palčivý žár žádostivosti, který je zažihán nejen na popud těla, ale také neřestí mysli, uhasil ten, kdo neuměl zmírnit podněty hněvu pronikající na povrch v neumírněnosti samotného srdce? Anebo jak lze nabýt přesvědčení, že bujně popichování těla a duše potlačil někdo, kdo nebyl schopen přemoci prostou neřestí pýchy? Anebo se dá věřit, že požívačnost, která je zakořeněna uvnitř v těle, překonal ten, kdo nedokázal odolat žádostivosti peněz, která přichází zvnějšku a je vůči naší přirozenosti cizí? Jakým způsobem zvítězí v zápase těla a duše ten, kdo nebyl s to vyléčit nemoc smutku?

Ať se město chrání jakkoliv vysokými hradbami a pevně zavřenými branami, bude vypleněno, zradí-li ta nejmenší branka. Vždyť jaký je v tom rozdíl, jestli nebezpečný nepřítel vpadne dovnitř do města přes vysoké zdi a doširoka otevřené brány, anebo tajnou úzkou podzemní chodbou?

9. Že základ a báze duchovního boje spočívá v zápase s nestřídmostí v jídle

Chceš slyšet pravého Kristova atleta, jak zápasí? *Kdo závodí, nedostane cenu, nezavodí-li podle pravidel... Já tedy běžím o závod, ale ne jen tak bez cíle, i já zápasím pěstí, ale ne tak, jako bych jen bil do vzduchu. Držím však svoje tělo v tuhé kázni a podřizuji si ho jako otroka, aby se snad nestalo, že bych kázal druhým, a sám byl přitom zavržen.*

Vidíš, že největší boj umístil do sebe sama, to jest do svého těla jako do jakéhosi pevného základu. A neběží jen tak bez cíle, protože hledí na nebeský Jeruzalém a má v něm pevný cíl. *Nedbá na to, co je za ním, ale žene se k tomu, co je před ním. Běží k cíli za vítěznou nebeskou odměnou, ke které nás povolal Bůh v Kristu Ježíši.*

A aby ukázal obdobnou naději na odměnu i nám, připojil: *„A nejen mě; stejně i tak i všem, kdo milují jeho příchod.“* Oznamuje, že budeme mít v den soudu účast na jeho věnci, jestliže držením těla v kázni zvítězíme v boji a budeme milovat Kristův příchod, a to nejen ten, který bude zjevný i těm, kteří ho nechtěli, ale i ten, který nastává každý den ve svatých duších. O tomto příchodu, říká Pán v evangeliu: *Já a můj Otec přijdeme k němu a učiníme si u něho příbytek. A dále: Hle, stojím u dveří a klepu. Kdo uslyší můj hlas a otevře dveře, k tomu vejdu a budu jíst s ním a on se mnou.*

10. Přes kolik druhů zápasů a vítězství stoupal Apoštol k odměně za nejvyšší boj

Kristovu atletovi zůstávajícímu v těle nikdy neschází vítězná palma v zápasech, ale spolu s přibývajícím triumfy roste také náročnost bojů. Kolik proti vítěznému Kristovu vojáku povstává po ovládnutí a podmanění těla oddílů a šiků nepřátel! To aby snad voják Kristův, ukolébáný poklidem míru, nezačal zapomínat na slavné zápasy svých bitev a – když už vyšel dobou klidu z formy – nebyl oloupen o dřívější odměnu a o své triumfy.

Jestliže tedy chceme dospět vzrůstající ctností k těmto výšinám triumfu, musíme jít do bitev v tomtéž pořadí a říci nejprve s Apoštolem: *... i já zápasím pěstí, ale ne tak, jako bych bil jen do vzduchu. Držím však svoje tělo v tuhé kázni a podřizuji si ho jako otroka. Až v tomto boji zvítězíme, budeme pak spolu s ním moci zvolat: Nevedeme zápas proti tělu a krvi, ale proti knížatům, proti mocnostem, proti těm, kteří řídí svět těchto temnot, proti zlým duchům v ovzduší. Jinak s nimi vůbec nebudeme moci bojovat. Pokud se ukáže, že jsme v souboji s tělem ani v boji s žaludkem neobstáli, nezasloužíme si bojovat v bitvách duchovních. A Apoštol nám po zásluze s výčitkou řekne: *Nepotkalo vás jiné pokušení než lidské.**

11. O vnitřním pokoji mnicha a o duchovní zdrženlivosti

Nemáme se bát nepřítele přicházejícího zvnějšku: nepřítel je uzavřen v nás samých, svůj zápas vedeme denně v nitru. Je-li pro nás vítězný, všechno vnější se zeslabí; před Kristovým vojákem se všechno upokojí a poddá. Bude-li všechno, co je uvnitř nás, poraženo a poddáno Duchu Božimu, nebudeme se muset bát žádného vnějšího nepřítele. A nevěřme, že nám k dokonalosti srdce a čistotě těla může stačit jen půst od viditelných pokrmů, nebude-li s ním spojen půst duše. I ona má totiž své hříšné pokrmy, a když se jimi vykrmí, svalí se do propasti nezřízenosti i bez přemíry hmotného jídla.

Jejím pokrmem je pomlouvání, a to pokrmem opravdu sladkým. Jejím pokrmem je také hněv, jakkoliv malý; na chvíli sice ta nešťastná strava zahání hlad, ale zároveň otravuje duši svou smrtelnou chutí. Pokrmem myslí je závist, ničící ji svými jedovatými šťávami; nikdy ji ubohou nepřestává trýznit, podnícena úspěchem druhého. Jejím pokrmem je kenodoxie, tj. prázdná sláva; na čas ji oblaží lahodnou stravou, pak ji však zanechá prázdnou, nahou a oloupenou o veškerou ctnost, neplodnou a chudou, beze všech duchovních plodů; způsobí, že přijde nejen o zásluhy, které s námahou získala, ale přivolá na ni ještě větší tresty. Jakousi pastvou pro duši jsou také všechny projevy žádostivosti a těkání nestálého srdce; živí ji hříšnými pokrmy, posléze ji však zanechávají bez nebeského chleba a pořádného jídla.

12. Že jsme viděli, jak byly v Egyptě kvůli našemu příchodu klidně porušovány posty

Když jsme opustili Sýrii a zamířili do egyptské provincie, abychom se vyučili v nauce předků, udivilo nás, s jakou srdečností jsme tam byli přijati. Nebylo vůbec zachováno pravidlo o jídle, jak nás naučili v palestinských kláštřích. Kamkoliv jsme přišli, byl denní půst – s výjimkou čtvrtého a šestého dne v týdnu, kdy je to dáno zákonem – přerušován. Když jsme se ptali, proč se u nich denní půst tak klidně porušuje, odpověděl nám jeden ze starců: „Půst je se mnou vždycky, vás ale brzy propustím a nebudu vás moci u sebe zdržovat. A půst, i když je užitečný a nutný, je přece jenom dobrovolný dar – konat dílo lásky je však povinnost daná příkázáním. Tak ve vás přijímám Krista a jeho musím nasýtit. Až se rozloučíme, budu moci vynahradit tuto lidskou pohostinnost, projevenou kvůli Kristu, svým přísnějším postem *Ženichovi synové se totiž nemohou postit, dokud je ženich s nimi. Až od nich odejde, pak jim půst bude dovolen.*“

POUČNÉ PŘÍBĚHY PRO KOMOŘÍHO LAUSA - HISTORIA LAUSICA

I. O DUCHU NESTŘÍDMOSTI V JÍDLE

O FILORÓMOVI: str. 75 (45:1-4) O SÍLE DUCHA

Sváděl tvrdý boj proti pokušení smilstva a obžerství. Spoutaný v řetězech, zavřený po léta v hrobce...

II. O DUCHU SMILSTVA

1. O dvojí bitvě s duchem smilstva

Náš druhý zápas je podle tradice otců zápas proti duchu smilstva. Je to hrozná válka, delší než jiné a trvalá. Málokdo v ní dosáhne čistého vítězství. Smilstvo začíná na člověka útočit od puberty a nevyhasíná dříve, než jsou poraženi ostatní neřesti.

K bitvě totiž povstává útok ze dvou směrů, je ozbrojen dvojí neřestí. A proto se člověk musí postavit na odpor dvojím šikem. Jako získává smilstvo síly slabostí těla i duše dohromady, tak ho nelze porazit jinak, než když budou tělo i duše bojovat společně. K získání a držení čistého stavu dokonalé zdrženlivosti totiž nestačí tělesný půst – nepředchází-li zkroušenost ducha a vytrvalá modlitba a dále nepřetržitá meditace nad Písmo a nepřidá-li se k tomu duchovní vědění, námaha a manuální práce, která krotí a povolává zpět nestálá bloudění srdce, ale především je-li základem pravá pokora, bez které nelze nikdy získat triumf nad vůbec žádnou neřestí.

2. O základní nápravě směřující proti duchu smilstva

Náprava této neřesti závisí od základu na dokonalosti srdce – ze srdce, jak o tom svědčí slovo Páně, vychází také jed této nemoci: *Ze srdce totiž vycházejí zlé myšlenky, vraždy, cizoložství, smilstva, krádeže, křivá svědectví, rouhání* a tak dále. Nejprve je zapotřebí očistit srdce – jak poznáváme u Šalamouna, v srdci vyvěrá pramen života a smrti: *Především střes a chraň své srdce, vždyť z něho vychází život*. Tělo totiž slouží jeho úsudku a vládě.

Z toho důvodu se má s nejvyšším úsilím dodržovat postní střídmost, aby se tělo občerstvené nadměrnou hojností jídel neprotivilo spásným příkazům duše a pyšně nesvrhlo svého vůdce, ducha. Koneckonců, budeme-li pokládat za nejdůležitější pouze čistotu těla, ale duše se stejným způsobem nebude „postit“ od ostatních neřestí a nebude se zaměstnávat božskou meditací a duchovním usilováním, vůbec nebudeme schopni vystoupit až na sám vrchol pravé integrity – to základní, co je v nás, bude ohrožovat čistotu našeho těla. Proto musíme podle výroku Páně nejdříve očistit *vnitřek číše a mísy, aby byl čistý i vnějšek*.

3. Nakolik přispívají k vítězství nad neřestí smilstva jako lék samota se zdrženlivostí

Jiné vášně se obvykle očisťují i jednáním s lidmi a každodenním cvičením, tak trochu se léčí i šokem při samotném pádu.

Například nemoc hněvu, smutku a netrpělivosti se léčí meditací v srdci a ustavičnou bdělostí, ale také přítomností bratří a jejich stálými podněty – když se poměrně hojně objevuje jejich prudkost a poměrně často jsou předmětem výtek, rychleji dochází uzdravení.

Ale tato nemoc vyžaduje kromě omezování těla a zkroušenosti srdce i samotu a odloučenost od lidí, aby člověk mohl po oslabení ničivé horečky vášní dojít do stavu úplného zdraví. Jako je většinou prospěšné, aby ti, kdo trpí určitou nemocí, neměli na očích pokrmu, které by jim škodily, aby se v nich při pohledu na ně nezrodila smrtonosná žádostivá touha, tak k odstranění této nemoci velmi pomáhá zejména klid a samota. Nemocná mysl pak vůbec není jitřena rozmarnými obrazy a na cestě k čistšímu kontemplativnímu pohledu může snáze radikálně odstranit jedovatý troud žádostivosti.

4. Zda je rozdíl mezi zdrženlivostí a čistotou a zda se obě vždycky vyskytují pospolu

Něco jiného je totiž být zdrženlivý (tj. *enkratés*) – a něco jiného být čistý – přejít do stavu integrity a neporušenosti (tj. *hagnos*).

Čistota je ctnost, která se uděluje ponejvíce jenom těm, kdo setrvávají v panenství buď tělem, nebo myslí, jak je to známo například u obou Janů v Novém zákoně a ve Starém o Eliášovi, Jeremiášovi a Danielovi. K nim budou zaslouženě připočtení také ti, kteří porušení zažili, ale skrze dlouhou námahu a příčinlivost dospěli integritou mysli a těla k podobnému stavu čistoty a ostny těla pociťují ne jako útok hanebné žádostivosti, ale jenom jako pohyb přirozenosti.

Existuje mnoho zdrženlivých, kteří hasí a krotí útoky těla strachem z pekla nebo touhou po nebeském království.

5. Že útok smilstva nelze odrazit jen lidským úsilím

Jestliže máme v srdci myšlenku bojovat duchovní boj jako Apoštol podle pravidel, nespolehejme na vlastní síly – lidská námaha toho totiž není schopna dosáhnout – ale na pomoc Pána. Duše nevyhnutelně musí být napadána touto neřestí tak dlouho, dokud nepřipustí, že vést takovou válku je nad její síly a že nemůže dosáhnout vítězství díky vlastní námaze, ale jen když ji bude podpírat Pán.

6. Od které neřesti pochází noční přelud

Známkou čistoty bude to, že k nám, když se uložíme k odpočinku a usínáme, buď nepřichází žádná nedovolená představa, nebo sice přichází, ale nemůže probouzet žádné pohyby žádostivosti. Kvalita myšlenek, které jsou při denní náplni sřeženy ledabyleji, se totiž vyzkouší v době nočního klidu. A proto, když nějaký takovýto přelud přijde, máme se domnívat, že to není vinou spánku, ale nedbalostí v předcházející době, a že je to projev nemoci skrývající se uvnitř. Noční hodina ji nezrodila, ale přivedla ji během spánku z úkrytu v nejhlubších záhybech duše na povrch. Ukázala zatajené horečky horoucích vášní, které jsme si za celý den sami způsobili, když jsme se krmili škodlivými myšlenkami.

7. Co je první stráží tělesného očišťování

Musíme neustále pamatovat na zmíněné přikázání: *Především stráž a chraň své srdce.* A podle Božího příkazu máme sledovat škodlivou hadí hlavu – tj. počátky zlých myšlenek, kterými se ďábel pokouší vkrást se do naší duše. A nedopustíme, aby nedbalostí vnikl do našeho srdce zbytek jeho těla – tj. souhlas s potěšením – kdyby ďábel byl vpuštěn dovnitř, chycenou mysl by nepochybně jedovatým uštknutím usmrtil.

Dokud totiž *ozbrojený silák* – rozumí se náš duch – *hlídá svůj dům* a opevňuje bázni před Bohem skryté touhy srdce, *v pokoji bude jeho majetek*, tj. zisky namáhavých prací a ctností. *Přepadne-li ho však někdo silnější* – ďábel souhlasem s myšlenkami – *a přemůže ho, vezme mu jeho zbraně, na které spoléhal* – vzpomínku na Písmo a bázeň před Bohem – *a kořist, kterou u něho získal, rozdá* – jakkoliv velké zásluhy ctností rozptýlí právě opačnými neřestmi.

8. Že Apoštol nazývá „svatostí“ zejména ctnost čistoty

Apoštol říká: *To je vůle Boží: vaše posvěcení.* Jasně vyjadřuje, co tím „posvěcením“ chtěl vyjádřit: *Proto se zdržujte smilstva a každý z vás ať umí žít se svou vlastní nádobou ve cti a v posvěcení, ne ve vášni žádostivé touhy jako pohané, kteří neznají Boha. Vždyť Bůh nás nepovolal k hanebnosti, ale ke svatosti. Kdo tím pohrdá, nepohrdá člověkem, ale Bohem, který nám také dal Svatého Ducha.* Bohem, který určil naše srdce za příbytek svému Svatému Duchu.

POUČNÉ PŘÍBĚHY PRO KOMOŘÍHO LAUSA - HISTORIA LAUSICA

II. O DUCHU SMILSTVA

O POTAMIAINĚ: str. 9 (3:1-4) **O STATEČNOSTI ŽENY**

Služebnice, která nechtěla polevit svému chlípnému pánu. Raději se nechala umučit v kotli rozpálené smůly. A měla tolik odvahy a víry, že po mučitelovi chtěla, aby ji nořil do smůly pomalu, aby bylo zřejmé, že Kristus jí sílu dává...

O PACHÓNOVI: str. 45 (23:+-6) **ROZLIŠENÍ DUCHŮ**

Pachón poučoval Palladia o boji proti pokušení. Trojí rozlišení pokušení: tělo, protože je silné; špatné myšlenky a vášně; vliv démona. Démon se proměnil v ženu a sváděl mnicha. Ten se chtěl raději nechat sežrat hyenami, než zhřešit...

O PANNĚ, KTERÁ PADLA, A PAK SE DALA NA POKÁNÍ str. 97 (69:1-3) **CENA POKÁNÍ**

Asketická panna později padla, zhřešila s mužem, porodila. Potom se dala na pokání, prosila Pána, dítě umřelo. Sama sloužila třicet let nuzným. „Ta se mi zalíbila více v pokání, než ve svém panenství.“

O KŘIVĚ OBVINĚNÉM LEKTOROVI: str. 98 (70.1-5) **SÍLA MODLITBY SPRAVEDLIVÉHO**

Hodili na něho křivě otcovství. Těhotná ležela v ženském klášteře, křičela v bolestech, nemohla porodit, dokud nepřiznala pravého otce.

O PAVLU PROŠTÁČKOVI: str. 42 (22:1-13) **O NEVĚRNÉ ŽENĚ**

O muži, kterému zciložila žena. A on se stal jedním z největších žáků sv. Antonína Poustevníka...

VYPRÁVĚNÍ HYPPOLYTOVO: str. 94 (65:1-4) **O HRDINSTVÍ**

Velmi urozenou a sličnou pannu soudce křivě obvinil, že proklíná svět i císaře. Nedal ji potrestat na mučidlech, ale prodal ji do nevěstince. Bůh vzbudil u mládence ducha statečnosti a ten ji léčkou z nevěstince dostal, sám zaplatil životem.

POKUŠENÍ SV. FRANTIŠKA: 2Cel LXXXII. kap. odst. 116-117

Pokušení proti čistotě a stavění sněhuláků: V poustevně v Sarteau pokoušel se zloduch, který Božím dětem vždycky závidí jejich pokroky, o útok na světce. Dábel ho velmi těžce pokoušel k nečistotě. Světec však odložil roucho, začal se bičovat provazem a řekl: „Bratře osle, sluší se, aby ses takto krčil před ranami. Hábit patří svatému řádu, krást není dovoleno. Chceš-li jít svou cestou, jdi, ale nahý.“

Když však poznal, že takto pokušení nepřemůže, vyšel ven z cely a vrhl se nahý do hlubokého sněhu. Pak z něho uplácal sedm koulí a k svému tělu mluvil takto: „Podívej se, toto je tvá žena, tyto dvě koule jsou tvoji synové a tyto dvě tvé dcery; ostatní jsou pacholek a děvečka, které potřebuješ k obsluze. A teď si pospěš, abys všechny ošatil, nebo zmrznou. Je-li ti zatěžko o ně pečovat, služ horlivě jednomu Pánu!“ Pokušení zmizelo a světec s Boží chválou na rtech odešel zpět do své cely.

Pokušení proti čistotě a skákání nahého do růží:

III. O DUCHU LAKOMSTVÍ – FILARGIRII

1. Že boj proti lakomství je boj s vnějším nepřítelem a že lakomství na rozdíl od ostatních neřestí není v člověku přirozeně

Náš třetí boj je boj proti lakomství, filargyrii; my jí můžeme nazývat láskou k penězům. Je to válka s vnějším nepřítelem, mimo přirozenost.

Svůj počátek nachází jen a pouze v nečinnosti mysli, která zmalátněla a nechala se zkazit, a na vlažném vztahu k Bohu. Puzení k ostatním neřestem jsou vštípena přímo do lidské přirozenosti, jako by nám jejich základy byly vrozené a nějakým způsobem nám vrostli do těla skoro současně s narozením, ještě než jsme se naučili rozeznávat dobro a zlo.

Nemoc lakomství přichází až později a přistupuje k duši zvnějšku. Ale oč snadnější uchránit se před ní a odmítnout ji, tím se stává zhoubnější než všechny ostatní, když ji člověk zanedbá a jednou si jí vpustí do srdce, a o to obtížněji se pak vyhání. Stává se z ní totiž *kořen veškerého zla*, z něhož raší výhonky nejrozmanitějších neřestí.

2. O neřestech, které vznikají naší chybou bez přirozeného popudu

Některé neřesti vznikají bez jakéhokoliv předchozího podnětu přirozenosti – pouze z rozhodnutí zlé a zkažené vůle. Takovou neřestí je například závist a právě lakomství. Ty v nás totiž nemají základy v nějakém přirozeném popudu, ale přitahují se zvnějšku. Je snadné se před nimi uchránit a se jim vyhnout, ale když už mysl zachvátí a posednou, přivodí jí veliké neštěstí. Koho zachvátí, toho už sotva nechá dojít k uzdravujícím lékům. Jak říká Apoštol: *Kořen všech špatností je filargyria*, tj. láska k penězům.

3. Z jakých počátků lakomství počíná a kolika špatností je strůjcem

Když tedy zachvátí mnichovu ochablou a vlažnou mysl tato neřest, znepokojí ho nejprve kvůli nepatrnému obnosu a líčí mu nějaké spravedlivé a jakoby rozumné důvody, proč by si měl nějaké peníze ponechat, nebo proč by je měl získat. Stěžuje si, že to, co v klášteře dostává, nestačí k zachování zdravého a silného těla. A co kdyby se objevila nějaká tělesná nemoc, a on by neměl něco schováno stranou? ... A když mysl chytí do léčky takových myšlenek, vymyslí, jak by mohl sehnat alespoň jeden denár. Najde si něco bez opatova vědomí. Když sežene vytožený denár, zmocní se ho ještě větší muka a roste v něm ještě palčivější hlad po zlatě a rozněcuje se tím prudčeji, o kolik se zvětšuje jeho zisk. Jak přibývá peněz, narůstá také šílenství žádostivosti.

Tak žije duše nešťastná svázána hadími smyčkami. Svým srdcem už nehledá na nic jiného, než odkud by mohla získat peníze a co možná nejrychleji uniknout disciplíně kláštera. Jakmile zasvitne naděje na peníze, neproklazuje žádnou věrnost. Kvůli té naději se nehrozí lži ani zrady, ani spáchat krádež, ani porušit slib, ani se naplnit škodlivou vášní hněvu; jestliže její naděje na zisk nedosáhne svého, neleká se překročit mez důstojnosti ani nízkosti. Ve všem má místo Boha zlato a naději na zisk podobně jako jiní lidé břicho. Proto prohlásil Apoštol o jedu této nemoci, že je nejenom kořenem všeho zla, ale také službou modlám: ... *a lakomství, které je modloslužbou*.

Vidíš tedy, k jak velké záhubě tohle šílenství stupínek po stupínku dorůstá? Dokonce i Apoštol prohlašuje lakomství za idolatrii, modloslužbu, protože člověk zapomene na Boží podobu a obraz, které by měl v sobě uchránit.

4. Že lakomství brání všem ctnostem

Takovým pokrokem v úpadku tedy člověk roste k větší slabosti. Nespokojí se s tím, uchovat si ctnost – ale co říkám ctnost: neudrží si ani stín pokory, lásky a poslušnosti. Při všem se rozhořčuje, při každé práci reptá a vzdychá, a protože už nemá žádný stud, řítí se k propasti jako nezkrotný kůň bez uzdy. Nespokojí se všední stravou ani obvyklým oblečením, ale zapřísahá se, že už to nehodlá dále snášet, a prohlašuje, že Bůh není jen tam a že jeho spása není vázána jen na tohle místo... Pečlivě vyhledává příležitosti, pro které by se měl urazit nebo rozhněvat, aby se nezdálo, že opouští disciplínu cenobia jen z bezvýznamného důvodu... Po celý ten čas žije se srdcem stísněným a neklidným, neustále zasévá smutek nebo vyvolává nepříjemnosti, protože si myslí, že nenajde útěchu a omluvu pro lehkovážnost svého odchodu jinak, než když upozorní na hanebnost a poskvrnění kláštera. Jak praví Apoštol:

Protože chtějí zbohatnout, upadají do pokušení, do ďábelské léčky a do mnoha zbytečných a škodlivých žádostí, které člověka potápějí do zkázy a záhuby. Neboť kořenem všeho zla je žádostivost – to je lakomství -, kterou někteří následovali, a proto zbloudili od víry a zabředli do mnoha neřestí.

5. Jaké příklady poučují, že nemoc má tři podoby

At' nikomu tyto řeči nepřipadají zbytečné nebo protivné. Kdyby se totiž nejprve nevyličily druhy zranění a nevystopovaly příčiny nemocí, nemohla by se nemocným poskytnout odpovídající lékařská péče a nešlo uchránit dokonalé zdraví.

Tato nemoc má tři podoby, zatracené stejnou kletbou. Jedna je ta, která všechny nešťastníky svádí, aby shromážďovali to, co dříve neměli. Druhá podoba je nutí, aby si znovu brali to, co zavrhl na počátku, když se zřekli světa. Třetí se přihodí špatným a vadným začátkem a začíná nedokonalostí – pomocí strachu před chudobou, nedůvěrou v Boha nenechá ty, které nakazila duchovní vlašností, zbavit se všech prostředků a dojít k evangelní dokonalosti.

Ve svatých Písmech vidíme vzory těchto tří pohrom potrestaných velkým trestem.

Gehazi, když chtěl získat, co dříve ani neměl, nejenže si nezasloužil vlastnit milost prorokování, kterou měl přijmout od svého učitele Elizea – ale naopak ho postihla kletba malomocenství od Elizea.

Jidáš, protože chtěl znovu nabít peněz, které předtím zavrhl, když následoval Krista – nejenže zradil Pána a ztratil apoštolskou důstojnost, ale dokonce si nezasloužil uzavřít svůj život obvyklou smrtí, ale ukončil ho sebevraždou.

Ananiáš a Safira, když si ponechali určitou část toho, co předtím měli, byli na apoštolovo slovo potrestáni smrtí.

6. Výrok svatého episkopa Basileia pronesený k Synklétiovi

Traduje se výrok svatého Basilea, episkopa z Kaisarieie, pronesený k jakémusi Synklétiovi, zmalátnělému zmíněnou vlašností. Tvrdil, že se odřekl tohoto světa, ale ponechal si něco z vlastních statků, protože se nechtěl živit prací a životem v klášterní podřízenosti. Basileos mu řekl: „Senátora Synlétia jsi zničil – a mnicha z něho neudělal.“

7. Že jako lakomec může být odsouzen i člověk, který nemá peníze

Může se také stát, že nemoci lakomství se nevyhne ani ten, kdo peníze nemá, a že mu chudoba není k ničemu, protože nedokázal omezit neřestnou žádostivost. Netěší se z dobra chudoby na základě ctnosti, ale spokojí se s tím, že s ochablým srdcem nese vnucené břemeno.

Jako prohlašuje Evangelium, že i lidé, kteří jsou tělesně neposkvrnění, cizoloží v srdci, tak mohou být i lidé nijak nezatíženi břemenem peněz odsouzeni s lakomci, a to pro svou vnitřní náklonnost. Chyběla jim totiž jen příležitost něco vlastnit, nikoliv vůle.

8. K jaké smrti dohnalo lakomství Jidáše, Ananiáše a Safiru

Podívej se, jak had svým jedem usmrtil Jidáše, který patřil mezi apoštoly; a do jak srážné propasti zločinu ho vehnal, když ho chytil do smyček žádostivosti. Mohl ho pak přesvědčit, aby prodal vykupitele světa a původce lidské spásy za třicet stříbrných. On by jistě nebyl klesl k tak bezbožné zradě, kdyby se nebyl nakazil nemocí lakomství, a nebyl by se stal svatokrádežným zločincem, který zapřel Pána – kdyby si nejprve nezvykl vykrádat svěřenou pokladnu. To je dosti hrozný a jasný příklad této tyranie, která nedovolí duši jednou zajaté zachovat žádné pravidlo čestnosti. Ta šílená žádost totiž chce víc než všechno bohatství dohromady. Tato touha neskončí s malou ani velkou částkou – ale jedině s ctností nahoty.

U Ananiáše a Safiry se ukazuje podobnost zločinu jako u Jidáše. U něho následovala za lakomstvím zrada, tady faleš. i když výsledek jejich jednání vypadá rozdílně, v obou případech se přesto shoduje cíl. Jidáš zatoužil si vzít zpět, co odvrhl, aby utekl před chudobou – Ananiáš a Safira se pokusili nechat si něco ze svého majetku, aby do chudoby neupadli. A proto v obou případech následuje trest smrti, protože oba zločiny vybujely z kořenů lakomství.

9. O vítězství nad lakomstvím

Dokonalé vítězství nad lakomstvím je tedy toto: že nedovolíme, aby v srdci se znovu usadil ohýnek jakékoliv ničemné mince, a že jistě víme, že jestliže v sobě budeme chovat sebemenší zárodek téhle jiskérky, už ho dále nedokážeme uhasit.

Nadto nadevšechno uvažujme o křehkém a nejistém stavu naší přirozenosti a dávejme si pozor, aby nás den Páně nepřekvapil *jako zloděj v noci* a nepřistihl naše svědomí poskvrněné byť jediným obolem. Ten by zmařil všechny plody našeho odříkání a způsobil, že slova, která řekl hlas Páně v evangeliu boháčovi, by mířila i na nás: *Hlupáku, ještě této noci požádají o tvou duši a čím bude to, co jsi nashromáždil?*

POUČNÉ PŘÍBĚHY PRO KOMOŘÍHO LAUSA - HISTORIA LAUSICA

III. O DUCHU LAKOMSTVÍ

O BOHATÉ PANNĚ: str. 12 (6:1-9) O POKRYTECTVÍ

Navenek pokorná, ale uvnitř pyšná. Lakomá, ztratila touhu po nebi, oblouzněná d'áblem. Svatý Makarios jí pustil žilou – připravil pro ni léčku, aby peníze šly do chudobince – „To jsou tvé démanty“...

IV. O DUCHU HNĚVU

1. Že náš čtvrtý zápas je proti neřesti hněvu a kolik zlého z tohoto hnutí mysli vychází

V čtvrtém zápase musíme z hlubin své duše úplně vyhnat smrtonosný jed hněvu. Když je totiž v našich duších usazen hněv a zaslepuje oko mysli zhoubnými temnotami, nebudeme schopni ani nabýt úsudku vycházejícího ze správného rozlišování, ani získat vhléd vznešené kontemplace, ani vlastnit dar zralé víry, ani mít podíl na životě, ani se držet spravedlnosti. Ale nebudeme ani vnímaví pro duchovní a pravé světlo, vždyť Písmo říká: *Rozbouřeno hněvem je mé oko*. Ani nebudeme schopni mít podíl na moudrosti – *protože hněv si hová v klíně nemoudrých*. Ani nebudeme moci dosáhnout nesmrtelného života, ani nebudeme mít sílu jednat spravedlivě, protože *lidský hněv nepřináší spravedlnost Boží*. Nebudeme schopni žádným způsobem dosáhnout ani vážné důstojnosti, protože *muž hněvivý je nedůstojný*. Také nebudeme žádným způsobem s to obdržet dar zralé rady, protože *hněvivý člověk jedná bez rady*. Ani se nebudeme moci vyhnout škodlivým stavům pobouření a hříchům, protože *muž prudký plodí spory a muž hněvivý vykopává hřích*.

2. O těch, kteří říkají, že hněv není škodlivý, jestliže se hněváme na provinilé – prý proto, že i o Bohu se říká, že se hněvá

Slyšeli jsme, že někteří se pokoušejí tuto velmi zhoubnou nemoc duše omlouvat a chtějí ji zlehčit velmi hanebným výkladem Písem. Říkají, že není škodlivé, když se hněváme na provinilé bratry; i o Bohu se prý přece říká, že se hněvá a jímá ho vztek na ty, kdo ho buď nechtějí poznat, nebo ho znají a opovrhují jím. Například tady: *I rozhněval se Hospodin a jal ho vztek na jeho lid*. Nebo když se prorok modlí: *Hospodine, ve svém vzteku mě nekárej a ve svém hněvu mě netrestej*. Nechápu přitom, že když chtějí dovolit lidem zhoubnou neřest – míchají k božské nesmírnosti a do pramene veškeré čistoty nespravedlnost tělesné vášně.

3. O tom, co se u Boha pojmenovává analogicky k naší přirozenosti

Máme-li tomu rozumět v případě, že je řeč o Bohu, v tělesném a nevhodném smyslu, podle litery, pak Bůh také:

- spí, protože se říká: *Vzbud' se, proč spíš, Hospodine?*
- a stojí a sedí, protože Písmo říká: *Nebe je můj trůn a země podnoží mých nohou*
- a opijí se vínem, protože říká: *Tu se Pán probudil jako ze snu, jako bohatýr opilý vínem*

A to opomím, že čteme, jak se o Bohu ve svatých Písmech píše, že něco nevěděl nebo zapomněl, a dále přecházím zmínky o tělesných údech popisovaných jako u člověka, který má postavu a skládá se z vlasů, hlavy a nosu, očí a obličeje, rukou a paží, prstů, břicha a nohou. Kdybychom to všechno chtěli připustit v hrubém slova smyslu, podle litery, museli bychom si myslet, že Bůh je složený z tělesných údů a že má tělesnou postavu. To je hanba i jenom říkat.

4. Jakým způsobem se má rozumět lidským afektům, připisovaným také Bohu

Tyhle výroky nelze o Bohu chápat podle litery, aniž se dopustíme hanebného rouhání. On je přece podle autority svatých Písem neviditelný, nevýslovný, nepochopitelný, nepostižitelný, jednoduchý a nesložený. A stejně tak nebude bez nesmírné blasfemie možné přisuzovat jeho neproměnné přirozenosti ani pobouření vyvolané vztekem a hněvem. Je-li řeč o údech, máme těmi výrazy rozumět božské schopnosti a jeho nesmírná díla – to nám nelze sdělit jinak než pomocí těchto obvyklých slov označujících údy.

„Ústa“ – máme rozumět jeho slova vlévaná laskavě do smyslů duše nebo prorokům.

„Oči“ – můžeme chápat jako nesmírné pronikavé vidění, kterým všechno proniká, vše vidí.

„Ruce“ – máme jimi rozumět prozřetelnost a božskou činnost, že Bůh je stvořitelem všeho.

„Bílé vlasy“ – označují dlouhověkost a odvěkost božství.

„Boží vztek“ – musíme smýšlet ne *anthrópopathos* – s myšlenkou na přízemní pobouření, ale jak je hodno Boha, jemuž je jakékoliv pobouření cizí.

5. O svobodě od neřesti vzteku a hněvu

Kdo chce směřovat k dokonalosti, má být od neřesti hněvu a vzteku zcela svobodný a má slyšet, co mu přikazuje Apoštol: *Ať je od vás daleko každý hněv, křik a blasfemie i každá*

špatnost. Když říká: At' je od vás daleko každý hněv, neudělal vůbec žádnou výjimku pro hněv nezbytný nebo užitečný.

Kdo chce léčit ránu jiného, musí být svobodný od každé nemoci a slabosti a musí být zdravý, aby se na něj nevztahoval evangelní výrok: *Lékaři, uzdrav napřed sám sebe* – aby se nestalo, že uvidí *třísku v oku svého bratra, ale trám ve svém oku ne.*

At' už zaslepuje prudké vzplanutí hněvu oči srdce z jakékoliv příčiny – stále nedovoluje spatřit slunce spravedlnosti. Nezáleží na tom, zda se na oči položí plátky zlaté, olovené nebo z jakéhokoliv jiného kovu: drahocennost kovů nečiní rozdílů ve slepotě.

6. O kterém slunci se říká, že nemá zapadat nad naším hněvem

Hněvat se máme jen zdravým způsobem – na sebe samé a na vynořující se zvrácené myšlenky – a nehřešili tím, že připustíme jejich škodlivý účinek. *Co říkáte ve svých srdcích, toho litujte na svých ložích.* To znamená: o čemkoliv přemýšlíte ve svých srdcích, když do nich vtrhnou prudké podněty, to napravte spásnou zkroušeností, jako když ležíte na klidném lůžku; uměřenou rozvahou odstraňte každý hluk a vzteklé rozrušení. Jak svědčí svatý Apoštol: *Slunce at' nezapadá nad vaším hněvem; a nedávejte příležitost d'áblu.*

7. Že není dovoleno chovat v sobě hněv ani na chvíli

Vztek zadržovaný v srdci sice neuráží přítomné lidi, ale přejasnou září Ducha Svatého vylučuje stejně, jako když se projeví navenek.

A jak by mohl Pán chtít, abychom v sobě chovali hněv – když nedovoluje přinášet duchovní oběti modliteb ani v případě, že poznáme, že vůči nám chová zášť někdo jiný? Říká: *Přinášíš-li tedy svůj dar k oltáři a tam si vzpomeneš, že tvůj bratr má něco proti tobě, nech tam svůj dar před oltářem a jdi se napřed smířit se svým bratrem, teprve potom přijď a obětuj svůj dar.*

Jestliže zadržujeme tento jed ve svých srdcích, nenabízíme Pánu modlitbu, ale vzdorovitost vycházející z rebelujícího ducha.

8. Že klid našeho srdce nemá záviset na vůli někoho jiného, ale na naší vlastní moci

Omlouváme svou vlastní nedbalost a říkáme, že příčinami našeho pobouření jsou chyby bratří, a ne naše netrpělivost. Dokud házíme příčiny vlastního pochybení na jiné, nikdy nebudeme schopni dojít k cíli trpělivosti a dokonalosti.

Podstata našeho zlepšování a klidu nesmí spočívat ve vůli druhého, která vůbec nepodléhá naší moci; spíše má spadat do naší vlastní moci. To, že se nehněváme, proto nemá vyplývat z dokonalosti někoho jiného, ale z naší ctnosti – toho se nedosahuje cizí trpělivostí, ale vlastní snášenlivostí.

Člověk se zdá sám sobě trpělivý a pokorný tak dlouho, dokud není ve společnosti žádného jiného člověka, a až ho rozruší libovolná příležitost, hned se vrátí k dřívější přirozenosti. Hned se vynořují neřesti, které byly skryté, a vyrazí jako koně bez uzdy, posílení delším klidem, ostřeji a divočeji o závod zpoza závor a jsou zhoubou pro vlastního vozataje.

9. Podle jakého příměru nutno posuzovat ty, kdo jsou trpěliví, jen když je nikdo neprovokuje

Je to jako se všemi jedovatými druhy hadů a šelmami: když zůstávají o samotě a ve svých doupatech, nejsou neškodné. Nelze je totiž prohlásit za neškodné jen proto, že právě nikomu neškodí – nezpůsobuje to u nich dobrota, ale nutnost daná samotou. Když dostanou příležitost škodit, hned ukazují jed, který v sobě ukrývají, a předvádějí svou divokou povahu.

10. Léky, kterými můžeme vykořenit hněv ze svých srdcí

Těm, kdo hledají dokonalost, nestačí nehněvat se na lidi. K dokonalosti nebude postačovat pouhá nepřítomnost lidí, vůči kterým by se vznášel hněv – jestliže nebylo napřed dosaženo trpělivosti, je vaše hněvu stejně dobře možné projevovat i vůči němým věcem. Když bude ta vaše sídlit v srdci, nedovolí nám ani dosáhnout stálého klidu, ani se zbavit se zbývajících neřestí.

Jestliže toužíme dosáhnout onoho souhrnu božské odměny, o němž se říká: *Blahoslavení čistého srdce, neboť oni budou vidět Boha*, je zapotřebí neřest hněvu odstranit z našeho jednání, ale také vykořenit z nitra duše. Nebude stačit jenom krotit hněvivost ve slově

a neprojevat hněv v chování, když ho Bůh, který zná tajemství srdcí, uvidí vskrty našeho srdce. Slovo evangelia přikazuje, abychom vysekali spíše kořeny než plody – ty po odstranění výhonků určitě vůbec nevybují... Když budou tato hnutí vyrvána ne z povrchu jednání a činů, ale z vnitřních myšlenek, mysl bude moci stále setrvávat v naprosté trpělivosti a svatosti.

Proto je zapotřebí, aby Kristův atlet bojující podle pravidel vyrval hnutí hněvivosti až do kořene. Dokonalým lékem proti této nemoci bude, že budeme především věřit, že nám není dovoleno hněvat se žádným způsobem – z příčin spravedlivých ani nespravedlivých. Máme vědět, že když bude princip našeho srdce zatměn temnotami hněvu – ihned ztrácíme světlo rozlišování, pevnost správné rady, dokonce i samotnou čestnost a schopnost jednat spravedlivě. Dokud v nás přebývá duch hněvivosti, nemůže se z mysli stát chrám Ducha Svatého. A nakonec bychom si měli uvědomit, že nám vůbec není dovoleno v hněvu se modlit nebo vylévat prosby před Bohem.

Každý den si máme uvědomovat, že opustíme tělo a nic nám neprospěje zdrženlivá čistota, zřeknutí se majetku, pohrdání bohatstvím, snášení namáhavých postů a bdění – když nám soudce veškerenstva slibuje věčné tresty za samotnou hněvivost a nenávisť.

POUČNÉ PŘÍBĚHY PRO KOMOŘÍHO LAUSA - HISTORIA LAUSICA

IV. O DUCHU HNĚVU

O ŽENSKÉM KLÁŠTEŘE: str. 55 (33:1-4) SÍLA POMLUVY

Z hněvu pomluvily spolusestru, že měla něco s krejčím. Ostatní také pomlouvaly. Osočená se utopila, provinilá neunesla prozrazení a oběsila se.

O SESTŘE, KTERÁ PŘEDSTÍRALA BLÁZNOVSTVÍ: str. 56 (34:1-7)

O POSUZOVÁNÍ

V témž klášteře svatá si vybírala poslední práce, s hadrem na hlavě. Všechny jí pohrdaly, urážely, ponižovaly a trápily – dokud nepřišel světec a nezjevil, že ona je „amma“ = dokonalá. Odešla od nich.

O MAKARIOVI MLADŠÍM: str. 23 (15:1-3)

POKÁNÍ PO ZABITÍ

Při hře zabil spoluhráče. Potom odešel konat pokání na poušť a došel svatosti.

O MOJŽÍŠOVI Z ETIOPIE: str. 35 (19:1-11)

BOŽÍ MILOSRDENSTVÍ

Vůdce lupičské bandy, velmi zlý a hněvivý. Dal se na pokání. Trápen demony. Na poušti sloužil asketům. Stal se z něho jeden z největších otců pouště.

ZE ŽIVOTA SV. FRANTIŠKA Z ASSISI

FRANTIŠKÁNSKÉ PRAMENY

O POMLUVĚ: 2Cel CXXXVIII. KAP/str. 269

182-183: Jak se mají trestat pomlouvači

Kvítky 8kap./str. 665: DOKONALÁ RADOST

V. O DUCHU SMUTKU

1. **Že pátý zápas je zápas proti duchu smutku a jaké škody přináší smutek myslí**

Během pátého zápasu musíme otupit ostny ničivého smutku. Pokud mu dovolíme, aby se jednotlivými útoky a nestálými a proměnlivými okolnostmi postupně zmocnil naší duše, bude nás v každém okamžiku zcela vzdalovat od vhledu božské kontemplace.

Mysl samotná tím úplně ztratí svůj stav čistoty, smutek jí nedovoluje pronášet modlitby s radostí srdce, ani věnovat se lékům svatých čtení. Znemožní člověku být klidný a mírný ve vztahu k bratřím, dělá ho netrpělivým a vzpurným při všech povinnostech. Připravuje ho o všechn zdravý úsudek, otřásá stálostí jeho srdce, činí pomateným a otupeným jeho rozum, láme ho a zavaluje zoufalstvím.

2. **K čemu přirovnat duši, kterou svým hryzáním pohlcuje smutek**

Jestliže toužíme podstoupit námahu v zápasech duchovního boje podle pravidel, musíme tedy s nemenší předvídavostí léčit i tuto nemoc. Vždyť Duch příhodně vyjadřuje sílu škodlivé a zhoubné neřesti: *Stejně jako mol škodí šatu a červ dřevu – tak i smutek škodí srdci muže.*

Šaty, které napadli moli, totiž ztratily cenu a nemohou už dál náležitě sloužit. Stejně tak už nemůže být dřevo, které rozežirají červi, použito k ozdobení budovy. Podobně je tomu také s duší, kterou pohlcuje nenasytné hryzání smutku. Bude neužitečná pro ten velekněžský oděv, který má podle svatého Davida přijmout - olej Svatého Ducha. Podobně se taková duše nebude moci zapojit ani do budování a zdobení onoho duchovního chrámu, jehož základy položil moudrý architekt Pavel, když říkal: *Vy jste Boží chrám a bydlí ve vás Boží Duch.* Z jakého dřeva je tento chrám postaven, popisuje nevěsta v Písni písní: *Naše krovky jsou cypřišové, trámy našich domů jsou z cedrů.* Pro budování chrámu Božího se tedy vybírají takové druhy dřeva, které šíří příjemnou vůni a nepodléhají hnilobě, které netrouchnivěji stáří, ani je nemohou rozežrat červi.

3. **Z čeho a jak vzniká smutek**

Někdy následuje smutek po neřesti hněvu. Nebo vzniká z žádostivosti, nebo když se nám nepodaří dosáhnout nějakého zisku, když člověk vidí, že se zklamal ve své naději na věci, po nichž nějak toužil. Jindy se však do této zhouby řítíme, aniž nás k tomu pohánějí nějaké zřejmé příčiny. Z ponoukání prohnaného nepřítele nás najednou tísní takový zármutek, že nemůžeme s obvyklou přívětivostí přijmout ani návštěvu lidí nám milých nebo lidí, které potkat potřebujeme. Ať k nám při běžné rozmluvě pronesou cokoliv, budeme to pokládat za nevhodné a zbytečné. Nedočkají se od nás žádné vlídné odpovědi, protože naše srdce bude plné žlučovitě trpkosti.

4. **Že pohnutí myslí v nás nevzniká vinou jiných lidí, ale naší vlastní. A že se nikdo nezřítí do smutku náhlým pádem, ale pozvolna tam padá a hyne dlouhým nedostatkem péče**

Z toho je naprosto jasné, že trýznivá pohnutí v nás nepůsobí vždycky jen chyby jiných lidí, ale spíše naše vlastní. Důvody urážek a zárodky neřestí máme totiž ukryty hluboko v sobě – a ty, jakmile naši duši zavláží déšť pokušení, okamžitě pustí výhonky a nesou zrádné ovoce.

Člověk, kterého svádí neřest někoho jiného, přece nikdy není nucen hřešit – ledaže má v srdci předpoklad k provinění. Ani si nesmíme představovat, že například ten, kdo pohlédl na krásnou ženu a upadl do propasti hanebné žádostivosti, byl podveden znenadáni. Takový člověk měl spíše nemoci utajené hluboko v kostech – a ty při tom pohledu vyrazily na povrch.

5. **Abychom dospěli k dokonalosti, nemáme opouštět společnost, ale spíše pěstovat trpělivost. A že pokud se nám podaří zlepšit své mravy, budeme vycházet se všemi**

Bůh, stvořitel všeho, ví lépe než kdo jiný, jakou péči jeho stvoření potřebuje, a ví také, že kořeny a příčiny našich provinění netkvějí v jiných lidech, ale v nás samých. Proto nám přikazuje nevzdávat se společnosti ostatních a nevyhýbat se těm, o nichž si myslíme, že jsme ublížili my jim nebo že oni urazili nás. Bůh naopak přikazuje, abychom si je usmířili, protože ví, že se dokonalost srdce nezískává ani tak oddělením od lidí jako spíše ctností trpělivosti. Když si ji spolehlivě osvojíme, budeme se moci chovat mírumilovně i k těm, kteří nenávidí pokoj; a naopak, když se jí nenaučíme, budeme se neustále svářit i s těmi, kdo jsou dokonalí a lepší než my.

6. O jiném druhu smutku, který přináší zoufalství ve věci spásy

Existuje další, ještě opovrženější druh smutku. Ten nenutí provinilou duši ke korekci života nebo k odčinění neřestí, ale způsobuje jí naprosto zhoubné zoufalství. Zabránil Kainovi konat po zavraždění bratra pokání a Jidáše dohnal k tomu, že místo aby po své zradě spěchal pro léky zadostiučinění, ze zoufalství se oběsil.

7. V čem jediném je nám smutek užitečný a jak rozlišit, který smutek je od Boha, a který je ďábelský a přináší smrt

Proto si musíme uvědomit, že smutek je nám užitečný v jednom jediném směru – když se mu oddáme buď v pokání nad svými prohřešky, nebo rozníceni touhou po dokonalosti, nebo konečně při kontemplaci budoucí blaženosti. Jak říká Apoštol: *Smutek, který je od Boha, přináší kajícnost k zajištění spásy; zato smutek světský přináší smrt.*

První smutek je naplněn poslušností, je přívětivý, pokorný, krotký, příjemný a trpělivý, protože prýští z lásky Boží. Z touhy po dokonalosti se neúnavně vztahuje ke každé tělesné bolesti a duchovní zkroušenosti. Je svým způsobem radostný a živí se nadějí na svůj pokrok, uchovává si sladkou přívětivost i velkodušnost a má v sobě všechny plody Ducha Svatého, jak je vypočítává Apoštol: *Ale ovocem Ducha je láska, radost, pokoj, velkodušnost, vlídnost, dobrota, věrnost, mírnost a zdrženlivost.*

Ten druhý smutek je zato velmi rozhořčený, netrpělivý, tvrdý, plný zášti, neplodného zarmouceného naříkání a trestuhodného zoufalství. Podlomí píli toho, koho se zmocnil, a odvrací ho od bolesti, která přináší spásu. Je totiž iracionální a nejen bere účinnost modlitbám, ale také skutečně ničí všechny výše uvedené duchovní plody, které umí získat ten první smutek. Stejně jako ducha smilstva, lakomství nebo hněvu – musíme i tento smutek úplně vystrnadit, protože náleží tomuto světu a přináší smrt.

8. Léky, kterými můžeme smutek vyhostit ze svých srdcí

Tuto zhoubnou vášeň budeme moci ze svého nitra vypudit tak, že svou mysl zamětnáme duchovní meditací, povzbudíme ji nadějí na věci budoucí a kontemplací příslibené blaženosti. Tím způsobem budeme moci překonat všechny druhy smutku, ať už pramení z dřívějšího hněvu, nebo ty, které nás zasáhnou po ztrátě majetku, nebo když utrpíme škodu, smutky rodící se z křivdy, která nám byla způsobena, ty, které vznikají z iracionálního zmatení mysli, nebo ty, které v nás vyvolávají smrtonosné zoufalství – to když při pohledu na věci věčné a budoucí vytrváme nepohnuti a v radosti a nenecháme se ani srazit událostmi tohoto světa, ale ani vynést štěstím. Obojí je zapotřebí nahlížet jako prchavé a brzy pomíjející.

POUČNÉ PŘÍBĚHY PRO KOMOŘÍHO LAUSA - HISTORIA LAUSICA

V. O DUCHU SMUTKU

ZE ŽIVOTA SV. FRANTIŠKA Z ASSISI

FRANTIŠKÁNSKÉ PRAMENY

O PRAVÉ DUCHOVNÍ RADOSTI: 2Cel LXXXVIII. kap/str. 244

125: Ďábel se snaží vyrvat ducha radosti

126: Hudební nástroje a projev radosti

127: Františkovo zpívání Bohu

128: Jak mají bratři oplakat přestupky v cele před Bohem – a mezi bratry vstupovat s radostnou tváří

129: Bratr tělo, když bručí i najezen, je třeba mu dát ostruhy

VI. O DUCHU AKÉDIE – ÚZKOSTI A OMRZELOSTI SRDCE

1. Že šestý zápas je zápas proti duchu akédie, a o jeho povaze

Náš šestý zápas je s tím, čemu Řekové říkají *akédia*; my bychom to mohli nazvat omrzelost nebo úzkost srdce. Akédie je příbuzná smutku a ti, kdo žijí o samotě, ji ze zkušenosti dobře znají; je zákeřným a často útočícím nepřítelem. Nejčastěji zneklidňuje duši kolem šesté hodiny a je jako horečka, která dotírá v pravidelnou dobu a působí záchvaty. Staří otcové říkají, že je to *polední démon*, o němž je řeč v žalmu devadesátém.

2. Představení akédie aneb jak se vkrádá do srdce a jaké škody způsobuje mysli

Když tento démon ubohou mysl posedne, vyvolá odpor vůči místu, omrzelost z cely a také přezíravost a pohrdání bratřími, kteří pobývají s ním nebo nablízku, jako by byli nedbalí a málo duchovní. Také činí mnicha liknavým a lenivým ke každé práci; nedá mu setrvat v cele, nedá mu věnovat se četbě. Mnich každou chvíli nařiká, že mu nijak neprospívá zůstat tam takovou dobu, a že dokud bude členem této komunity, nebude mít žádné duchovní ovoce. Vynáší vzdálené kláštery, popisuje je jako užitečnější a příhodnější pro spasení; líčí tamní komunitu bratří jako plnou pohody a duchovního úsilí – naproti tomu všechno tady je nekultivované, bratři nevzdělaní, pokrm chudý. Hledá důvody k odchodu...

Dále vyvolá pátá a šestá hodina takovou tělesnou malátnost a takový hlad, že se mu zdá, jako by byl zmožen dlouhou cestou a přetěžkou prací nebo byl po třídením postu. Nařiká, že za ním nikdo nezajde, každou chvíli vychází z cely a zase do ní vrací, pořád pozoruje slunce, jako by špelo k západu příliš pomalu. Tak se v něm hromadí iracionální zmatenost a on se stává zahálčivým a nanicovatým pro jakýkoliv duchovní úkon – takže si myslí, že na takový atak je lékem návštěva někoho nebo jedině útěcha spánku.

Táž nemoc mu potom našeptává, že je nezbytné, aby navštívil bratry, nemocné; diktuje mu leckteré dobré i zbožné povinnosti: že má vyhledat ty a ty; že by bylo dobré navštěvovat tu a tu zasvěcenou zbožnou ženu, zvláště proto, aby ji, zanedbanou příbuznými, podpořil. Že bude nanejvýš svatým skutkem jí obstarat potřebné a že je víc zapotřebí konat tyto skutky – než neplodně a bez jakéhokoliv užítu sedět v cele.

3. Jakými způsoby akédie mnicha zmáhá, a že zaslepuje mysl pro kontemplaci všech ctností

Nepřátelské dobývací mechanismy na nešťastnou duši útočí a ona se zmítá, až ji duch akédie jako mocné beranidlo umoří a ona se buď naučí padat do spánku, nebo se dá vypudit z klauzury a zvykne si opatřovat útěchu návštěvami u někoho. Tento lék, jehož užije pro přítomnou chvíli, ji krátce nato oslabí tím víc. Nepřítel totiž bude častěji a krutěji útočit na toho, o kom ví, že až dojde k boji, dá se na útěk, a o kom je přesvědčen, že naději na svou záchranu nekládá do vítězství ani do střetu – ale do útěku.

Nakonec je pozvolna vytažen mimo celu a začne zapomínat na činnost mnišského způsobu života – tím není nic jiného než nazírání a kontemplace božské čirosti. Z Kristova vojáka se tak stává zběh a dezertér z jeho vojska: *zaplétá se do světských záležitostí a svému veliteli se nezalíbí.*

Všechny strasti této choroby elegantně vyjádřil jediným veršíkem David: *Usnula duše má omrzením*, tj. akédií. Zcela správně říká, že neusnulo tělo, ale duše. Duše poraněná střelou pobouření totiž skutečně spí – nekontemplanuje žádnou ctnost ani nenazírá duchovními smysly.

4. Že útok proti akédii má dva proudy

Proto ať pravý Kristův atlet, který chce v zápase o dokonalost bojovat podle pravidel, vytřese ze záhybů své duše urychleně i tuto nemoc a i proti tomuto ničemnému duchu akédie ať bojuje na dvě strany: aby ani neklesl zasažen střelou spánku, ani nevyklízel pole klášterní klauzury jako zběh, ani kdyby ho to hnalo ven pod zdánlivě zbožnou záminkou.

5. Svědectví z Apoštola proti duchu akédie

Této nemoci, která se rodí z akédie, se snaží předejít lékem opravdový duchovní lékař blažený Apoštol, když píše Soluňanům. Říká toto: *O bratrské lásce není vám třeba psát;*

právě proto vás totiž Bůh poučil, abyste se navzájem milovali, a vy se také tak chováte ke všem bratrům v celé Makedonii. A dodává: Budte v tom ještě štedřejší.

A snažte se žít pokojně – vyslovil první cíl. Pak dodává druhý: ... a abyste plnili své povinnosti. A třetí: ... a abyste pracovali vlastníma rukama, jak jsme vám to přikázali. Čtvrtý: ... a abyste žili se ctí před těmi, kdo jsou vně. Pátý: ... a abyste netoužili po ničem cizím.

A snažte se, abyste žili pokojně – tj. abyste se zdržovali ve svých celách, nezneklidňovali se různými řečmi, a nepřenášeli neklid na i na jiné.

A abyste plnili své povinnosti – abyste se ze zvědavosti nepídili po světských událostech, nevyzvídali, jak různí lidé žijí, a nezaměřovali své úsilí na pomlouvání bratří místo na svou nápravu.

A abyste pracovali svýma rukama – kárá, že příčinou toho, co se dělo, je zahálka. Být roztěkaný a starat se o cizí věci totiž nemůže nikdo než ten, kdo není spokojen se svou prací. Ani před lidmi, kteří patří světu, nemůže se ctí žít ten, kdo se nespokojí s tím, držet se klauzury a vlastní práce. Je naopak jisté, že když slídí po jídle, zabývá se pochlebnictvím, honí se za čerstvými zprávami i klepy, přetřásá aféry a historiky, aby získal posluchačstvo a přístup do domů různých lidí – pak čest postrádá.

*Přikazujeme vám, bratři, jménem našeho Pána Ježíše Krista: straňte se každého bratra, který žije nespořádaně. Předtím Apoštol prosil – tady nařizuje. Je to léčba řezem duchovního skalpelu na zhnisaných údech: *Straňte se každého bratra, který žije nespořádaně a ne podle tradice, kterou od nás přijali.* Těch se přikazuje stranit a odříznout je jako údy zkažené hnisem, aby nemoc plíživě nezachvátila také zdravou část údů. Jakými výtkami od počátku cejchuje ty, kteří nežijí podle zásad – jinými slovy že jsou to zatvrzelci, kárá je jako lidi bez vážnosti, za rebely a pohrdače.*

6. O tom, že říká: *Slyšíme, že někteří žijí v neklidu*

*A k zahálčivým se vyjádřil jasně: *Nechce-li se někomu pracovat, ať ani nejí.* A jinde: *Slyšíme, že někteří z vás žijí v neklidu, vůbec nepracují, ale zato jsou všeteční.* Apoštol se nespokojí takové lidi označit za napadené jen jednou nemocí. *Slyšíme, že někteří z vás žijí v neklidu...* A hned přidává druhý neduh, který je kořenem tohoto neklidu: ... *vůbec nepracují;* a také třetí nemoc, která z toho vyrůstá jako ratolest: ... *ale zato jsou všeteční.**

Takovým lidem důrazně přikazujeme a zapřísaháme je při Pánu Ježíši, aby v tichosti pracovali a jedli svůj vlastní chléb. Jako nejzkušenější z lékařů ošetřil jediným příkazem pracovitosti příčiny ohavných vředů, které bují z kořene zahálky. Ví, že ostatní projevy rostoucí z téhož trsu brzy odumřou, bude-li odstraněn zdroj základní nemoci.

7. Různá svědectví z Písem

Pán Ježíš řekl: *Blaženější je dávat, než dostávat.* Šalamoun praví: *Kdo se nechá vést zahálkou, bude odměněn chudobou.* O chudobě zahálčivého člověka se píše i jinde: *A bude oblečen v cáry a hadry každý, kdo klímá.* A zase Šalamoun o nemoci nečinnosti: *Cesty těch, kdo nic nedělají, jsou vyslány trním. ... Každý, kdo zahálí, je ponořen v žádostech.*

Proto otcové v Egyptě, poučení těmito příklady, nenechávají mnichy, obzvláště mladé, v žádném případě zahálet; stav srdce a pokrok v trpělivosti a pokoře měří horlivostí v práci. Nejen, že nestrpí přijímat od nikoho nic pro svou obživu, ale ze své práce občerstvují i návštěvníky, ba dokonce posílají prostředky k obživě do míst v neúrodné Libyi a též do vězení. Věří, že obětí práce přinášejí důstojnou a pravou žertvu Pánu. V Egyptě od nejstarších dob panuje tento posvátný výrok: Na pracujícího mnicha dotírá jeden démon, zato zahálčícího hubí duchů bezpočtu.

8. O abba Pavlovi, který každý rok zažehl a páčil všechnu práci svých rukou

Koneckonců abba Pavel, z nejzkušenějších otců, když pobýval v nehostinné poušti Porfyron, byl zabezpečen z plodů palem a z malé zahrádky. Nemohl vykonávat žádnou práci, která by ho živila, protože byl vzdálen od obydlené krajiny sedmidenní cestou pouští a cena za dopravu by přesahovala mzdu za práci. Sbíral tedy palmové listy a stále vyžadoval sám na sobě denní penzum práce, jako by ho to živilo. A když se celoroční práci naplnila celá jeho jeskyně, to, s čím se tak usilovně pachtil – každý rok zažehl a páčil.

Dokázal tím, že bez manuální práce nedokáže mnich ani setrvat na místě, ani jednoho dne vystoupit na vrchol dokonalosti. Takže i když to nevyžadovala nutnost obživy, prováděl to jen kvůli očistění srdce, kvůli ustálení myšlenek, aby zůstal věrný své cele a také aby přemohl samotnou akédii a zahnal ji.

9. Slova abba Mojžíše o tom, jak léčit akédii

Když jsem na počátku svého pobývání na poušti řekl abba Mojžíšovi, největšímu ze svatých mužů, že předchozího dne na mě těžce dolehl neduh akédie a já že jsem se od ní neuměl osvobodit jinak, než že jsem se rozběhl k abba Pavlovi, řekl abba Mojžíš: „Ty ses od ní neosvobodil – spíš ses jí vydal všanc a jsi v jejím vleku. Nepřítel tě znova a hůř napadne jako dezertéra na útěku, když viděl, že jsi v zápase podlehl a hned ses dal na úprk. Ledaže v příštím střetnutí nebudeš chtít se zbavit jeho náporu útekem z cely nebo malátným spánkem, ale naučíš se dosáhnout triumfu spíš trpělivostí a bojem.“

Zkušenost tedy dokládá, že útoku akédie se nemá uhýbat útekem, ale vítězně čelit kladením odporu.

POUČNÉ PŘÍBĚHY PRO KOMOŘÍHO LAUSA - HISTORIA LAUSICA

VI. O DUCHU AKÉDIE

O EULOGIOVI A MRZÁKOVI: STR. 38 (21:1-17) MILOST SLUŽBY

Mnich s akédií se raději ujal mrzáka a jemu sloužil, než aby propadal neúčinnému smutku a samotě.

VII. O DUCHU KENODOXIE – PRÁZDNÉ NEBO MARNÉ SLÁVY

1. Že sedmý zápas je zápas proti duchu kenodoxie, a o jeho povaze

Náš sedmý zápas je zápas proti duchu *kenodoxie*; my ji můžeme nazvat prázdnu nebo marnou slávou. Je to duch mnohotvárný, proměnlivý a těžko patrný, takže ho stěží uvidí a zaznamenají i ty nejbystřejší oči.

Útočí na člověka v oblasti tělesné i duchovní. Vkrádá se do mysli s velmi jemnou zlomyslností, takže ti, kdo nemohli být oklamáni tělesnými neřestmi, budou o to bolestněji poraněni svými duchovními pokroky. A čím těžší je střežit se před ní, tím horší je proti ní bojovat.

Střet se všemi ostatními neřestmi je totiž zjevnější a otevřenější. A po každém takovém střetu, kdy byl nepřítel poražen tuhým odporem, stane se slabším, méně zdatným a ustoupí. Ale kdyby tělesnou mysl trápila tato neřest a kdyby byla odmítnutím jako štítem zahánána – znovu se mnohotvárné zlo bude vracet pod maskou ctností.

Ostatní neřesti mají jen jednu podobu a jsou jednoduché. Tato neřest je však mnohotvárná a proměnlivá a vrhá se na bojovníka ze všech stran. Zkouší totiž zranit vojáka Kristova jak v oděvu, tak ve vzhledu, v chůzi, v hlase, v bděních, v postech, v modlitbě, v samotě, v četbě, ve věděni, v mlčenlivosti, v poslušnosti, v pokoře i ve velkodušnosti. Je jako nějaké velmi zhoubné skalisko obklopené vzdouvajícími se vlnami: nedává-li se pozor, působí nenadálé ztroskotání. Kdo chce kráčet královskou cestou zbraněmi spravedlnosti, musí si razit cestu ctnosti mezi vzdouvajícími se vlnami pokušení a přitom kormidlovat rozlišováním a využívat, že nám vane Duch Svatý. S opatrností, abychom věděli, že když se maličko odchýlíme vpravo nebo vlevo, hned narazíme na zhoubné skalisko.

V kom nemohl ďábel vzbudit kenodoxii podkasaným a lesklým oděvem – tomu se ji pokouší vnutit oděvem špinavým a laciným. Koho nemohl skolit poctou – tomu nastavuje nohu pokorou. Koho nebyl s to vynést vzhůru věděním a výmluvností – toho poráží břemenem mlčení. Postí-li se někdo veřejně, napadá ho prázdna sláva; když slávou pohrdá a půst skryje – útočí na něho tatáž neřest sebe povyšování. Nekoná-li delší modlitby před zraky bratří, aby ho neposkvrnila nákaza marné slávy, a koná je skrytě – neunikne bodcům vychloubačnosti.

2. Jakým přirovnáním se ukazuje povaha kenodoxie

Starci pěkně popisují povahu této nemoci, že prý je jako cibule a podobné rostliny – je-li cibule zbavena jedné slupky, hned je vidět jiný obal, a kolikrát ji člověk oloupe, tolikrát ji najde zakrytou.

Toho, kdo před slávou utíká před společností všech smrtelníků – nepřestává kenodoxie pronásledovat ani v samotě. Jednoho se pokouší povyšovat – protože velmi trpělivě snáší práci a námahu. Druhého protože je nejpohotovější k poslušnosti. Jiného protože pokorou předčí ostatní. Jeden je pokoušen množstvím věděni, druhý množstvím četby a jiný délkou bdění. Tato nemoc se pokouší zranit člověka právě jeho ctnostmi a chystá smrtící pasti tam, kde se získává odměna života.

3. Že je-li kenodoxie sražena k zemi, vstává k zápasu s větší prudkostí

Ostatní druhy neřestí obvykle útočí jenom na ty, které přemohly v zápase. Tato neřest však s větší prudkostí pronásleduje ty, kdo nad ní zvítězili, a čím mocněji byla poražena, tím usilovněji se dává v boj. A to je vychytralá nepřítelova lest – aby vojáka Kristova, kterého nemohl přemoci zbraněmi nepřátelskými, nechal padnout jeho vlastními.

Ostatní neřesti ustávají dobrodiním míst, nebo když se vzdálí látka hříchu nebo příležitosti spáchat hřích – tak obvykle ustupují. Tato neřest proniká i do pouště s tím, kdo na ni uniká. Některé neřesti se mírní a mizí postupem času – tato neřest dokonce může shromážďovat časem ještě větší podněty pro marnivost. Ostatní neřesti bojují otevřeně jako za jasného dne, proto se přemohou snadněji protikladnými ctnostmi. Tato neřest se však připojí k ctnostem a připlete se do jejich šiku, bojuje strašnějším způsobem, jako za temné noci, a klame ty, kdo ji neočekávají a nemají se před ní na pozoru.

4. Jak byli králové Ezechiáš a král Uzijáh sraženi k zemi střelou kenodoxie

Čteme, jak judský král Ezechiáš, muž všestranně spravedlivý, sklízející nesčetné chvály za své ctnosti, byl sražen jedinou střelou povýšenosti. Jedinou modlitbou dosáhl vítězství nad sto osmdesáti pěti tisíci vojáky Asyřanů, když anděl pustošil v noci. Jedinou modlitbou si zasloužil posunout hranice svého života o patnáct let. V bitvě se slunce vrátilo o deset stupňů nazpět a poskytlo dvojitý den. A slyš, jak po tak důležitých a tak neuvěřitelných znameních, po tak nesmírných důkazech o ctnostech, snadno padl: *Ale Bůh mu neodplatil podle dobrodiní, která předtím dostal – protože se jeho srdce povýšilo. A nastal proti němu hněv, i proti Judovi a Jeruzalému. A pak se pokořil za to, že se jeho srdce povýšilo, jak on sám, tak obyvatelé Jeruzaléma – a tak na ně nepřišel hněv Hospodinův.*

Jak je tu nemoc povýšenosti zhoubná a jak těžká! Tak spravedlivé jednání, takové ctnosti, taková víra a zbožnost, které si zasloužily změnit samu přírodu a zákony celého světa – a přicházejí nazmar jedinou povýšeností! Vše by bylo zapomenuto a přivolan by na sebe trest, kdyby neobnovil svou pokoru.

Uziách, předek tohoto krále, byl Písmem ve všem velebený, sklidil nesmírné pochvaly za své ctnosti, pro svou zbožnost a víru dosáhl četných triumfů – pouč se, jak je poražen sebe vyvyšováním v prázdné slávě: *A rozšířilo se jméno Uzijáhovo, protože mu pomáhal Hospodin a posílil ho. A když bylo posíleno – povýšilo se jeho srdce k jeho zkáze a nedbal na Hospodina, svého Boha. Poznáváš další příklad velmi těžkého pádu a vidíš, jak dva spravedliví a dokonalí muži byli poraženi svými triumfy a vítězstvími.*

Z toho vidíte, jak nebezpečný bývá úspěch a štěstí. Ti, které nebylo možné porazit neštěstím – jsou sraženi štěstím. Ti, kteří v boji a válečném šiku unikli smrti – podléhají vlastním trofejím a triumfům.

Apoštol napomíná: *Nestaňte se žádostivými prázdné slávy!* A Pán kárá farizeje: *Jak můžete uvěřit – když přijímáte slávu od sebe navzájem a nehledáte slávu, která je od samotného Boha?*

5. Jakými způsoby kenodoxie na mnicha útočí

Stává se, že myslí začátečníků a těch, kteří nepostoupili ve ctnosti ducha nebo ve vědění, nabývají sebevědomí buď kvůli zvuku hlasu – že se žalmy modlí melodičtěji - , nebo protože jsou vyhublí na těle, nebo protože mají pohledné tělo, nebo že mají bohaté a urozené příbuzné, nebo že pohrdli vojenskou službou a poctami. Někoho velmi snadno přesvědčí hodnosti a majetek – kdyby zůstal ve světě, byl by jich prý velmi snadno dosáhl (ačkoliv jich snad ani dosáhnout nemohl); a plní se marnou nadějí i na nejisté věci. A v případě těchto věcí, které nikdy nevlastnil – se nadýmá marnou slávou, jako by jimi byl pohrdl.

6. Léky, kterými můžeme překonat marnou slávu

Egyptští otcové svou řečí odkrývají a odhalují zápasy se všemi neřestmi, aby se sužování neřestmi poučili a dívali se na ně jako v zrcadle a jako na léky. Aby měli o budoucích bojích znalosti dříve, než nastanou a poučili se, jak s nimi bojovat a znali nebeské protiléky.

A proto Kristův atlet, který touží zápasit v opravdovém a duchovním boji podle pravidel, bude všemi způsoby pospíchat přemoci tuto mnohotvárnou a proměnlivou šelmu. Té, která proti nám jde jako mnohotvárné zlo, budeme moci uniknout rozvažováním, a v první řadě si nedovolíme dělat cokoli kvůli marnosti a prázdné slávě.

A co jsme udělali na začátku dobře, to se potom snažme se stejnou pečlivostí uhlídat, aby nemoc kenodoxie později nezničila všechny plody našich námah. A vyhněme se všemu, co z nás může udělat mezi ostatními něco významného, jako kdybychom si měli vysloužit chválu u lidí za to, že jsme jediní, kdo to dělají. Na tom se nejvíc ukáže, že na nás ulpěla smrtonosná nákaza kenodoxie. Té budeme moci velmi snadno uniknout, když uvážíme, že můžeme přijít o plody všech námah kvůli kenodoxii, ale také že můžeme nést vinu za veliký zločin svatokrádeže a budeme muset pykat věčné tresty jako svatokrádežníci, protože jsme chtěli nespravedlivě dělat věci kvůli lidem a nechtěli jsme spravedlivě věci dělat kvůli Bohu. Bůh zná skryté věci a usvědčí nás, že jsme dali přednost lidem před Bohem a slávě světa před slávou Páně.

POUČNÉ PŘÍBĚHY PRO KOMOŘÍHO LAUSA - HISTORIA LAUSICA

VII. O DUCHU MARNÉ SLÁVY

ZE ŽIVOTA SV. FRANTIŠKA Z ASSISI

FRANTIŠKÁNSKÉ PRAMENY

NEVHODNÉ RADOSTI 2Cel XCIII. kap/str. 246

130: Poučení o kožešině: nebýt pokrytcem – jiný vně a jiný vni

131: Raději vyznal, že jedl špek – než aby sklízel obdiv za velký půst

133: „Ještě mě nechvalte! Mohu mít i syny a dcery!“ (Au pravidlo)

134: Hříšník dovede všechno: postit se, plakat... ale nedokáže být věrný Kristu

135 – 139: Moudrost světcova; ukrývání stigmat

VIII. O DUCHU PÝCHY

1. Že osmý zápas je proti duchu pýchy, o jeho povaze a dvou druhích pýchy

Náš osmý, závěrečný zápas je proti duchu pýchy. Třebaže je tato nemoc v souboji s neřestmi poslední, z hlediska původu a času je ovšem první. Je to šelma nejzuřivější a strašnější, než byly předchozí. Nejvíce pokouší lidi dokonalé a svým hryzáním velmi krutě šíří ty, kdo už skoro spočinuli na vrcholu ctností.

Existují dva druhy pýchy: jeden napadá mnichy duchovní a vynikající, a druhý zachvacuje začátečníky a lidi tělesné. A ačkoliv oba druhy pýchy nadýmají člověka zlou povýšeností vůči Bohu i vůči lidem, přece jen se ten první druh vztahuje zvláště na povýšenost vůči Bohu a ten druhý na povýšenost vůči lidem.

2. Že pýcha zbavuje člověka všech ctností najednou

Neexistuje žádná jiná neřest, která by takovým způsobem odčerpávala všechny ctnosti a okrádala a obírala člověka o veškerou spravedlnost a svatost tolik jako zlo pýchy. Jako nějaká celková a nakažlivá nemoc se nespokojuje s tím, že by ochromila jeden úd, ale působí smrtelnou záhubu celému tělu, a ty, co jsou na vrcholu ctností, se snaží svrhnout co nejstrašnějším pádem. Každá jiná neřest se spokojuje svou oblastí a svým cílem; přestože zarmucuje také ostatní ctnosti, je namířena hlavně proti jedné.

Tak například nestřídmost v jídle, to znamená choutky břicha – ničí přísnou uměřenost. Chtíč – poskvňuje svatou čistotu. Hněv – pustoší trpělivost. Kdo je oddán jedné neřesti – není někdy zbaven ostatních ctností – zmrzačena bývá pouze ta ctnost, která podléhá protikladné neřesti., zatímco si ten člověk ostatní ctnosti může uchovat aspoň zčásti.

Když se však nešťastné myslí zmocní tato neřest pýchy a dobude nejvýše položenou pevnost, pak jako nějaký překrutný tyran do základů rozboří, rozvalí celé město ctností a kdysi vysoké hradby svatosti srovná se zemí. Přitom nepřipustí, aby podmaněné duši zbylo i jen zdání svobody. Čím bohatšího chytí, tím těžším jařmem otroctví si ho podmaní a oloupí ho úplně o všechny ctnosti.

3. Že kvůli pýše se onen Lucifer stal z archanděla d'áblem

Abychom poznali moc její nesnesitelné tyranie, nacházíme příklad anděla, který se pro hojnost svého jasu a půvabu jmenoval Lucifer. Nebyl svržen z nebe pro žádnou jinou neřest než právě pro tuhle: poraněn střelou pýchy zřítel se z blaženého a vznešeného příbytku andělů do pekel. Závažnost Luciferova pádu ukazuje, s jakou pečlivostí se této neřesti musíme vystříhat my, žijící uprostřed tělesné křehkosti.

Lucifer, oděný v božském jasu a zářící díky Tvůrcově štědrosti mezi ostatními nebeskými mocnostmi, věřil, že tu nádheru moudrosti a krásu ctností, kterou byl ze Stvořitelovy milosti ozdoben, dostal ne jako dobrodiní jeho velkorysosti, ale z moci své vlastní přirozenosti. Proto byl povýšený, jako kdyby k zachování čistoty nepotřeboval Boží pomoc, a pokládal se za podobného Bohu, jako kdyby nikoho nepotřeboval – jako Bůh. Spoléhal se totiž na svou schopnost svobodného rozhodování a věřil, že se mu skrze ni bohatě dostává všeho, co vyžaduje vrcholný stav ctností a věčné trvání vrcholné blaženosti.

Tato jediná myšlenka se stala jeho prvotním pádem. Pro ni byl opuštěn Bohem, o němž byl přesvědčen, že ho nepotřebuje: náhle ztratil rovnováhu a zakolísal, pocítil slabost vlastní přirozenosti a ztratil blaženost, které se těšil jako Božím daru. A protože *miloval slova pádu* (kterými řekl: *Na nebe vystoupím*) a *falešný jazyk* (kterým pronesl jak o sobě: *Budu podoben Nejvyššímu*, tak o Adamovi a Evě: *Budete jako bohové*), *proto ho Bůh navždy zničí, odstraní ho, vyžene ze svého stanu a vyrve jeho kořen ze země živých*. Potom jeho pád *uvidí spravedliví a zaleknou se a vysmějí se mu* (to se zcela po právu vztahuje i na ty, kdo se spoléhají, že mohou dosáhnout nejvyššího dobra bez Boží ochrany a pomoci): *Hle, člověk, který nepokládal Boha za svého pomocníka, ale spoléhal se na množství svého bohatství a byl mocný svou marností*. To je příčina prvotního pádu, základ a původ nemoci. Skrze toho, který si sám přivodil svůj pád, se ta nemoc přikradla a zasela do proto plata slabosti a zárodky všech neřestí.

4. **Že neřest pýchy, ačkoliv je v pořadí zápasů poslední, z hlediska času a původu je první**

A tak je příklady z Písem zcela jasně dokázáno, že hanebnost pýchy je co do svého původu první z neřestí a je to základ všech hříchů a zločinů. Pýcha nezhasí – jako je tomu u ostatních neřestí – jen sobě protikladnou ctnost, tj. pokoru, ale je hubitelkou všech ctností současně. A nepokouší jen průměrné a slabé, ale především ty, kdo stojí na vrcholu svých sil.

Blažený David směle oznamoval: *Hospodine, mé srdce se nevypíná, nevyvyšují se mé oči. Neženu se za velikými věcmi, pro mě nedostižnými. Nebude bydlet v mém domě, kdo jedná pyšně.*

5. **Že zlo pýchy je tak veliké, že zaslouží, aby jeho soupeřem byl sám Bůh**

Jak velikým zlem je pýcha, když si zaslouží, aby jejím soupeřem nebyl ani anděl, ani ostatní ctnosti, ale samotný Bůh! Je zapotřebí poznamenat, že o lidech v područí ostatních neřestí Písmo nikdy neříká, že je jejich soupeřem Bůh, tedy ne: *Bůh se staví na odpor nestřídmým v jídle, smilníkům, hněvivým nebo lakotným – ale jedině pyšným.* Ty neřesti se totiž obracejí buď jenom proti příslušným provinilcům, nebo proti těm, kdo na nich mají účast – jsou tedy páchány proti jiným lidem. Pýcha se však týká přímo Boha, a proto je zvláště vhodné, aby měla za soupeře jeho.

6. **Jak Bůh uhasil d'áblovu pýchu ctností pokory, a různá svědectví o této věci**

A tak se Bůh, tvůrce a lékař veškerenstva, který věděl, že pýcha je příčinou a základem nemocí, postaral, aby se všechno léčilo opakem, aby to, co se hroutí kvůli pýše, znovu povstávalo díky pokoře.

Pýcha totiž říká: *Na nebe vystoupím* – pokora říká: *Na zem je ponížena má duše.* Pýcha říká: *Budu podoben Nejvyššímu* – pokora: *Ačkoliv měl božskou přirozenost, sám sebe se zřekl, vzal na sebe přirozenost služebníka, pokořil se a byl poslušný až k smrti.* Pýcha říká: *Vyvyším svůj trůn nad Boží hvězdy* – pokora: *Učte se ode mě, neboť jsem tichý a pokorný srdcem.* Pýcha říká: *Neznám Hospodina a Izraele nepropouštím* – pokora říká: *Kdybych řekl, že ho neznám, byl bych lhář stejně jako vy; ale znám ho a zachovávám jeho příkazy.* Pýcha říká: *Řeky jsou moje a já jsem je udělal* – pokora říká: *Já sám ze sebe nemohu dělat nic, ale můj Otec, který ve mně přebývá, on dělá skutky.* Pýcha říká: *Všechna království světa a jejich sláva jsou moje a já je dávám, komu se mi zachce* – pokora: *Ačkoliv bohatý, stal se chudým, abychom zbohatli z jeho chudoby.* Pýcha říká: *Jako se sbírají opuštěná vejce, tak jsem zabral celou zemi; nebylo nikoho, kdo by hnul křídlem a otevřel zobák a pípl* – pokora říká: *Stal jsem se podobným osamělému pelikánu: nespál jsem a stal se ze mě jakoby opuštěný vrabec na střechě.* Pýcha říká: *Stopami svých nohou jsem vysušil kanály opevněných míst* – pokora říká: *Cožpak nemohu požádat svého Otce a on mi hned nepošle více než dvanáct tisíc legií andělů?*

7. **Jak i my můžeme přemáhat pýchu**

Jestliže jsme nahlédli příčinu prvotního pádu a základy své spásy – mohli bychom se z pádu pýchy nebo z příkladu pokory poučit, jak se máme vyhnout tak strašné smrti způsobené pýchou.

A tak dokážeme takovéto léčce svrchovaně ničemného ducha uniknout tím, že řekneme ono apoštolské slovo: *Ne já, ale Boží milost se mnou.* A také: *To, co jsem, jsem Boží milostí,* a že je to Bůh, *kdo v nás pro dobrou vůli působí i to, že chceme, i to, že to vykonáme.* Jak to řekl i sám původce naší spásy: *Kdo zůstává ve mně a já v něm, ten nese mnoho ovoce, neboť beze mne nemůžete dělat nic,* a také: *Když nestaví dům Hospodin, marně se lopotí, kdo ho stavějí. Když nestřeží město Hospodin, marně bdí jeho strážce. A: Marné je pro vás vstávat před úsvitem – protože to nezávisí na tom, kdo chce, ani na tom, kdo běží – ale na Bohu, jenž se slitovává.*

8. **Že dokonalosti v ctnostech ani přislíbené blaženosti nemůže nikdo dosáhnout pouze vlastními silami. Příklad lotra, Davida a našeho povolání**

Vůle žádného člověka nebo běh jeho života, jakkoliv horlivého a toužícího, totiž nemohou být dostatečné, aby mohl dosáhnout odměny za dokonalost a vítězné palmy integrity a čistoty, protože je v těle, které odporuje duchu – ledaže ho bude chránit božská slitovnost, aby si

zasloužil dospět k tomu, po čem velice touží a k čemu běží. *Každý dobrý úděl a každý dokonalý dar je totiž shora a sestupuje od Otce světel. Máš něco, cos nedostal? A když jsi dostal, proč se vychloubáš, jako bys to nebyl dostal?*

Jestliže si připomeneme například toho lotra, který byl pro jediné vyznání uveden do ráje, pochopíme, že nedosáhl tak veliké blaženosti zásluhou svého životního běhu, ale darem Boha, který se slitovává. Nebo když si vzpomeneme na dva tak těžké a hrozné činy krále Davida, jak je zahladilo jediné kající slovo, i tady vidíme, že zásluhy nevyrovnaly cenu nutnou k odpuštění takového zločinu – že tu překypovala Boží milost. Bůh využil příležitosti opravdového pokání a zničil množství hříchů. Bůh z nás dělá vítěze nad neřestmi, i když naše zásluha za naše námahy není v žádném případě dostatečnou protiváhou, děje se tak silou Ducha Božího.

9. Že Boží pomoci se dostává těm, kteří se namáhají

Neříkám to proto, abych znevážil lidské snažení a někoho odvedl od přičinlivosti a námahy. Jen tolik, že lidské snažení samo, bez Boží pomoci, nemůže přivést k dokonalosti a na vrchol integrity. Také prohlašujeme, že Boží milosrdenství se dostává jen těm, kdo podstupují námahu a snaží se.

Podle Spasitelova výroku totiž říkáme, že sice dostanou ti, kdo prosí, otevře se těm, kdo tlučou, a naleznou ti, kdo hledají – ale samo naše prošení, hledání a tlučení nestačí, pokud nám Boží milosrdenství nedá, oč prosíme, neotevře nám tam, kde tlučeme, a nedá nám najít, co hledáme. Bůh je totiž připraven udělit nám všechny tyto věci, jen když mu dobrou vůli dáme příležitost. On totiž touží po naší dokonalosti a spásě a očekává je víc než my.

10. Různá svědectví, která jasně ukazují, že co se týče naší spásy, bez Boží pomoci nic nezmůžeme

Vrazili do mě, abych padl – ale Hospodin mi pomohl. Hospodin je má chvála a stal se mou spásou. A kdyby mně Hospodin nepomohl, brzy by má duše bydlela v pekle. Když jsem řekl: „Má noha je vratká,“ pomáhalo mi, Hospodine tvé milosrdenství. Podle množství bolestí v mém srdci, dávaly mé duši radost tvé útěchy. Neboť ty, Hospodine, zažehuješ mou svítilnu. Můj Bože, ozařuj mé temnoty. Neboť v tobě budu svoboden z pokušení a hradbu zteču se svým Bohem. Bůh, který mě opásal ctností a mou cestu učinil neposkvrněnou, který dal mým nohám hbitost laní a postavil mě na výšiny, který učí mé ruce bojovat...

V tobě rozmetáme své nepřátele a v tvém jménu pohrdneme svými protivníky. Nebudu si totiž zakládat na svém luku a vítězství mi nedá můj meč, Tys nás totiž zachránil před našimi nepřáteli a zahanbils ty, kteří nás nenávidí. A také mě opásal statečností k boji, pode mě srazil mé protivníky. Zahnals na útěk mé nepřátele a zahanbils ty, kteří nás nenávidí.

Budu tě milovat, Hospodine, má sílo. Hospodin je má pevnost i mé útočiště i můj osvoboditel. Můj Bůh je můj pomocník a já v něj budu doufat. On je můj ochránce i roh mé spásy i ten, který se mě ujímá. S chválou budu vzývat Hospodina a od svých nepřátel budu vysvobozen.

11. Že jsme Boží milostí upevňováni nejenom tím, jak je utvořena naše přirozenost, ale i tím, jak je milost rozdáвана den co den

Bohu vzdáváme díky nejen za to, že nás stvořil jako rozumné tvory a daroval svobodnou vůli, nebo nám udělil milost křtu nebo poznání a pomoc zákona – ale také za to, co je nám každý den poskytováno jeho prozřetelností. Totiž že nás zbavuje nástrah našich protivníků, že v nás spolupůsobí v přemáhání tělesné neřesti, že nás ochraňuje i před nebezpečími, která neznáme, že nás chrání před upadnutím do hříchu, že nám pomáhá a osvěcuje nás, abychom byli schopni poznávat jeho pomoc. Že nás ve své laskavosti navštívuje a jsme pro spásné dobro své duše káráni, že jsme Bohem někdy i proti své vůli vlečeni ke spásě, a konečně za to, že samu naši svobodnou vůli nakloněnou spíš k neřestem, směřuje k lepšímu prospěchu a svým navštívením ji obrací na cestu ctností.

12. Že bývá každá pyšná duše poddána k posměchu zlým duchům

Znám jednoho z bratří – kéž bych ho byl nikdy nepoznal – a ten vyznal jednomu osvědčenému staršímu, že na něj útočí přetěžká tělesná neřest: spaloval ho nesnesitelný žár chťice s neprirozenou touhou. Tehdy ten stařec jako duchovní lékař okamžitě rozpoznal vnitřní příčinu a řekl. „Pán by nikdy nebyl dovolil, abys byl odevzdán tak ničemnému duchu, kdyby ses někdy nebyl proti němu rouhal.“ Z toho je zřejmé, že kdo je posedlý duchem pýchy nebo se poskvrnil blasfemií proti Bohu, je zbaven integrity dokonalosti a nezaslouží si posvěcení čistoty. Hanebná újma na těle má odhalit skrytou nečistotu jeho srdce, kterou si přivodil zlou pýchou, a on, který nepocíťoval, že se pro povýšenost svého ducha stal nečistým, má být jako člověk nečistý usvědčen zjevnou poskvrnou na těle. Člověk, který bal tímto způsobem pokořen, má opustit svou vlažnost a má se spěšně oddat vřelému duchovnímu nadšení.

13. Znamky, podle nichž lze poznat, že je v duši přítomna tělesná pýcha

Podle kterých příznaků můžeme poznat přítomnost tělesné pýchy? Z projevů vnějšího člověka se totiž pozná stav vnitřního. Tělesná pýcha se projevuje těmito příznaky:

- Když tělesná pýcha mluví – křičí. Když mlčí – je v tom hořkost. Když je veselá – směje se přehnaně hlasitě a nemírně. Když je vážná – je v tom iracionální smutek. Když odpovídá – je v tom nenávist. Mluví lehkovážně a slova z ní vyražejí nazdařbůh, bez uvážení v srdci.
- Nemá trpělivost, láska je jí cizí. Opovážlivě uráží ostatní, sama se urážek bojí. Ohledně poslušnosti s ní jsou potíže, ledaže to vyhovuje její touze a vůli. Domluvu přijímá nesmiřitelně. V omezování vlastní vůle je slabá. Když se má podřídít ostatním, je velmi zarputilá; a pořád se snaží prosadit vlastní názory a vůbec neumí ustupovat v nich jinému. Ztrácí tak schopnost přijmout spásnou radu a za všech okolností věří vlastnímu úsudku než úsudku starších.

14. Léky proti nemoci pýchy

Chceme-li vztyčit vrcholy své budovy, aby byly dokonalé a líbily se Bohu, položme základy v souladu s evangelní přísností, a ne podle své libovůle. Těmito základy mohou být jediné bázeň před Hospodinem a pokora, která vychází z mírnosti a z prostoty srdce. Jak mluví Pán skrze proroka: *Na kom spočine můj Duch než na klidném a pokorném, který se třese před mými slovy? Na koho jiného pohlédnu než na toho, kdo je chudý, duchem zkroušený a třese se před mými slovy?*

A proto ať Kristův atlet, který vede duchovní zápas podle pravidel a touží, aby ho Pán ověnil, spospíchá všemi způsoby zničit jako požíratelku všech ctností i tuto nejzrušivější šelmu.

Máme proto projevovat vůči svým bratřím opravdovou pokoru, v ničem je nezarmucovat ani nezraňovat. Být jako mrtví pro tento svět a plnit všechno, co bylo staršími přikázáno, zcela bez námitek a s vírou, že je to posvátné a nařízené Bohem.

Setrváme-li v tomto postoji, nepochybně bude následovat onen pokojný a klidný stav pokory. Pak s velikou trpělivostí sneseme všechno, co nám bude naloženo, i když to bude nespravedlivé, smutné nebo škodlivé. A když si v mysli budeme připomínat utrpení našeho Pána nebo všech svatých, usoudíme, že jsou to věci nepatrné a nicotné. Zároveň myslíme na to, že ze světa zakrátko odejdeme a budeme brzy v jejich společnosti.

POUČNÉ PŘÍBĚHY PRO KOMOŘÍHO LAUSA - HISTORIA LAUSICA

VIII. O DUCHU PÝCHY

O VALENTIOVI: str. 47 (25:1-6) DUCHOVNÍ KLAM

Mnich, co měl klamná vidění od ďábla, podlehl jim, zpychl a nakonec propadl smilstvu.

O HÉRÓNOVI: str. 49 (26:1-5) DUCHOVNÍ ŽIVOT VE SVÉVOLI

Zpychl, odpadl, opilství a smilstvo důsledkem – léčba trestem: uhnily mu genitálie.

O PTOLEMAIOVI: str. 50 (27:1-2) ŽIVOT BEZ DUCHOVNÍHO VEDENÍ

Patnáct let žil na poušti v neskutečné askezi. Potom se odcizil duchovní nauce a společnosti duchovních mužů a svátostí. Nakonec propadl obžerství a opilství. Skončil jako samorost.

O PADLÉ PANNĚ: str. 50 (28:1) DUCHOVNÍ PÝCHA

Askeze jako divadlo před druhými. Smilstvem skončila.

O ELIÁŠOVI: str. 50 (29:1-5) ČISTOTA ÚMYSLŮ

Naopak: čisté úmysly, péče o 300 žen. Anděly zbaven pokušení: duchovní vyříznutí varlat ve vidění, zproštění pokušení.

O CHRONIOVI A PAFNŮTIOVI: str. 77 (47:1-17) DUCHOVNÍ ROZLIŠOVÁNÍ!!!

Skvěle podané rozlišení toho, pro a co se děje. Duchovní pozadí činů. Rozdíl mezi Boží vůlí – a Božím dopuštěním, které má za cíl i nápravu pyšných. Vysvětlení, proč padli i velcí asketé...

ZE ŽIVOTA SV. FRANTIŠKA Z ASSISI

FRANTIŠKÁNSKÉ PRAMENY

O PÝŠE A POKOŘE 2Cel LXXXVI. kap./str. 242

122: Jak ďáblové vzali do zaječích před Františkovou pokorou

Kvítky: 10. kap/str. 668 JAK BRATR MASSEO ZKOUŠEL FRANTIŠKA V POKOŘE (Bůh nenašel nikoho bídňějšího na zemi – aby se ukázalo, že vše dobré je od něho.“)

O ROZLIČNÝCH CTNOSTECH

O PAÉSIOVI A IZAIÁŠOVI: str. 21 (14:1-6) RŮZNÉ CTNOSTI V JEDNÉ VĚCI
Dva bratři rozdali svůj majetek a různě ho užili ve prospěch druhých. Oba dokonali v rozličných ctnostech.

O PANNĚ, KTERÁ POSKYTLA POHOSTINSTVÍ ATHANÁZIOVI: str. 92 (63:1-4)
ŽE VĚCI SE MOHOU JEVIT JINAK
Za pronásledování ariánů krásná panna skrývala světce po šest let, ač jinak je zasvěceným zapovězeno bydlet se ženou.

O PANNĚ IÚLIANĚ: str. 63 (64:1-2) O TOMTÉŽ
Za pronásledování pohany skrývala blažená panna Origena po dva roky.

DUCHOVNÍ SÍLA A CTNOSTI OTCŮ POUŠTĚ

O SERAPIÓNOVI: str. 63 (37:1-16) !!!
Sám se prodal do otroctví, aby zachránil a obrátil své pány ke Kristu.

O EFRAMOVI: str. 71 (40:1-4)
Pohnul v době bídy bohatými statkáři, aby otevřeli své sýpky a pomohli chudým v nouzi.

O ADOLIDOVI: str. 73 (44:1-6)
Neustále stál na Olivové hoře v jakémkoliv počasí a ustavičně se modlil.

O INNOKENTIOVI: str. 74 (46:1-5)
Prosil za svého syna, člena císařovi tělesné stráže, který zhřešil – aby ho raději trápil démon, než aby propadl neřesti smilstva a byl zatracen. Byl vyslyšen.

O STAŘENĚ MELÁNII: str. 76 (46:1-6)
Bohatá šlechtice, co skvěle nakládala se svými časnými statky. Pomáhala a chránila otce askety. Sama založila v Jeruzalémě klášter pro ženy i pro muže. Bydlel u ní i svatý Rufin. Společně obraceli velké množství heretiků.